

راهنمای اجرای پژوهش کلاسی ویژه طلاب سطح یک

به ضمیمه نمونه مسائل پژوهشی
ادبیات، فقه، اصول، کلام، علوم قرآنی
(ویراست دوم)

۵.....	مقدمه.....
۶.....	فصل اول: راهنمای اساتید.....
۶.....	گام اول: تولید مسائل.....
۶.....	چیستی مسئله.....
۷.....	اهمیت مسئله.....
۷.....	ما به مسئله «دست می‌یابیم» یا با آن «مواجهه می‌شویم»؟.....
۷.....	تدوین یک عنوان برای اشاره به مسئله.....
۹.....	الگوی سه جزئی ساخت عنوان.....
۱۰.....	اجزای الگو.....
۱۰.....	تحدید موضوع با تعیین مقوله.....
۱۰.....	موضوع عام تحقیق.....
۱۱.....	قیود تحدید کننده دیگر.....
۱۱.....	الگوی نمونه ساخت مسائل/عناوین در دانش فقه.....
۱۶.....	رویکردهای تولید مسائل.....
۱۶.....	الف. تولید مسئله.....
۱۶.....	ب. بازتولید مسئله.....
۱۶.....	ج. به‌کارگیری مسئله.....
۱۶.....	نمونه مسایل پیشنهادی با استفاده از راهکار «تولید مسئله».....
۱۷.....	نمونه فهرست‌سازی مسایل با استفاده از راهکار «بازسازی مسئله».....
۱۷.....	نمونه فهرست‌سازی مسایل با استفاده از راهکار «به‌کارگیری مسئله».....
۱۸.....	الگوی نمونه ساخت مسائل در دانش ادبیات.....
۲۱.....	ویژگیهای تکالیف.....
۲۲.....	گام دوم: آرایه مسائل به طلاب.....
۲۲.....	گام سوم: ارزیابی تکالیف.....
۲۳.....	آشنایی با فرآیند پژوهش و برخی اصطلاحات روش تحقیق.....
۲۹.....	فصل دوم: راهنمای طلاب.....
۲۹.....	گام اول: انتخاب موضوع.....
۲۹.....	گام دوم: انجام تحقیق.....
۳۱.....	فلش کارتها.....
۳۱.....	مراحل تکمیل طرح تحقیق.....
۳۱.....	فلش کارت شماره ۱.....
۳۱.....	تجزیه و تحلیل مسئله.....
۳۲.....	فلش کارت شماره ۲.....
۳۲.....	بیان اهمیت و ضرورت.....
۳۲.....	فلش کارت شماره ۳.....
۳۲.....	بیان مسئله.....
۳۳.....	فلش کارت شماره ۴.....
۳۳.....	پیشینه‌شناسی.....
۳۴.....	فلش کارت شماره ۵.....
۳۴.....	تعیین منابع.....
۳۵.....	مراحل اجرای تحقیق.....

۳۵	فلش کارت شماره ۶.....
۳۵	مطالعه و فیش برداری.....
۳۶	فلش کارت شماره ۷.....
۳۶	تجزیه و تحلیل مطالب.....
۳۷	فلش کارت شماره ۸.....
۳۷	جمع بندی و نتیجه گیری.....
۳۷	مراحل نگارش و ارائه گزارش تحقیق.....
۳۷	فلش کارت شماره ۹.....
۳۷	ثبوت مشخصات.....
۳۸	فلش کارت شماره ۱۰.....
۳۸	تهیه فهرست مطالب.....
۳۸	فلش کارت شماره ۱۱.....
۳۸	تهیه چکیده تحقیق.....
۳۸	فلش کارت شماره ۱۲.....
۳۸	تهیه کلیدواژه.....
۳۹	فلش کارت شماره ۱۳.....
۳۹	نگارش بدنه تحقیق: بیان مطالب و یافتهها / استناددهی.....
۴۰	فلش کارت شماره ۱۴.....
۴۰	بیان نتایج.....
۴۰	فلش کارت شماره ۱۵.....
۴۰	کتابنامه.....
۴۱	فصل سوم: مسائل نمونه.....
۴۱	بخش اول: نمونه مسائل فقه (متناظر با کتاب شرح لمعه).....
۴۱	فقه ۱: کتاب الطهارة / کتاب الصلاة / کتاب الزکاة / کتاب الخمس.....
۴۱	فقه ۲: کتاب الصوم / کتاب الحج / کتاب الجهاد / کتاب الکفارات / کتاب النذر و توابعه / کتاب القضاء / کتاب الشهادات / کتاب الوقف / کتاب العقیبة.....
۴۲	فقه ۳: کتاب المتاجر / کتاب المدین / کتاب الرهن / کتاب الحجر / کتاب الضمان / کتاب الحوالة / کتاب الکفالة / کتاب الصلح / کتاب الشریکة / کتاب المضاربة / کتاب الودیعة / کتاب العاریة / کتاب المزارعة / کتاب المساقاة.....
۴۳	فقه ۴: کتاب الإجارة / کتاب الوکالة / کتاب الشفعة / کتاب السبق و الرمایة / کتاب الجعالة / کتاب الوصایا / کتاب النکاح.....
۴۵	فقه ۵: کتاب الطلاق / کتاب الخلع و المبارأة / کتاب الظهار / کتاب الإیلاء / کتاب اللعان / کتاب الإقرار / کتاب النصب / کتاب اللقطة / کتاب إحياء الموات / کتاب الصيد و الذبابة / کتاب الأطعمة و الأشربة.....
۴۶	فقه ۶: کتاب المیراث / کتاب الحدود / کتاب القصاص / کتاب الدیات.....
۴۷	بخش دوم: نمونه مسائل اصول (متناظر با کتابهای الموجز و اصول الفقه).....
۴۹	مقدمه و مباحث الفاظ.....
۵۱	ملازمات عقلی.....
۵۱	مباحث حجت.....
۵۲	اصول عملیه.....
۵۳	تعادل و تراجیح.....
۵۴	بخش سوم: نمونه مسائل کلام (متناظر با کتابهای آموزش عقاید و بدایه المعارف).....
۵۷	بخش چهارم: نمونه مسائل ادبیات (بلاغت).....
۵۷	علم معانی.....

۵۸	علم بیان.....
۵۹	علم بدیع.....
۶۰	بخش پنجم: نمونه مسائل علوم قرآنی.....
۶۱	فصل چهارم: منابع پیشنهادی
۶۱	بخش اول: منابع پیشنهادی فقه.....
۶۱	منابع اولویت اول (عمومی).....
۶۲	منابع اولویت دوم (متوسط).....
۶۳	منابع اولویت سوم (پیشرفته).....
۶۴	بخش دوم: منابع پیشنهادی اصول.....
۶۴	منابع اولویت اول (عمومی).....
۶۵	منابع اولویت دوم (متوسط).....
۶۶	منابع اولویت سوم (پیشرفته).....
۶۷	بخش سوم: منابع پیشنهادی کلام.....
۶۸	اولویت اول(عمومی).....
۶۸	اولویت دوم(متوسط).....
۶۹	اولویت سوم(پیشرفته).....
۷۱	بخش چهارم: منابع پیشنهادی ادبیات (بلاغت).....
۷۲	بخش پنجم: منابع پیشنهادی علوم قرآنی.....
۷۴	ضمائم.....
۷۴	ضمیمه ۱: نمونه طرح تحقیق.....
۷۸	ضمیمه ۲: فهرست منابع اصول مطالعه و پژوهش و نگارش علمی.....

مقدمه

براساس توافق بین معاونتهای آموزش و پژوهش و ابلاغیه شماره ۱۷۷۸۶/۱۳ مورخ ۹۴/۰۶/۱۴، شیوه نامه ساماندهی فعالیت های کلاسی - پژوهشی و احتساب آن در ارزشیابی تحصیلی " که از این پس به اختصار "شیوه نامه" نامیده می شود برای مدت یکسال در مدارس علمیه سراسر کشور، ابلاغ و لازم الاجرا گردیده است. عمده تغییر اساسی در این شیوه نامه نسبت به شیوه نامه قبلی، موظف شدن طلاب پایه های ۳ تا ۶ به انجام پژوهش به ارزش ۵ نمره در یک درس، در هر یک از دو نیم سال تحصیلی است. در شیوه نامه گذشته، ۵ نمره فعالیت کلاسی، به طور یکسان بین فعالیتهایی از قبیل: حضور فعال و منظم در کلاس درس، پاسخگویی به پرسش های کلاسی استاد، موفقیت در امتحانات کتبی هفتگی و انجام تحقیق کلاسی، توزیع شده بود. در شیوه نامه جدید، علاوه بر اینکه اساتید محترم مجازند، ۵ نمره فعالیت کلاسی را طبق عناوین فوق الذکر، به سایر دروس اختصاص دهند، لازم است در هر یک از دو نیم سال تحصیلی، در یک درس از دروس مشخص شده در شیوه نامه، کل ۵ نمره فعالیت کلاسی به پژوهش کلاسی اختصاص یابد.

به منظور تسهیل در فهم و اجرای این شیوه نامه، راهنمای اجرای پژوهش کلاسی، در چهار فصل تدوین شده است. فصل اول با عنوان راهنمای اساتید، ضمن اشاره به پاره ای از مواد مهم در چرخه اجرایی شیوه نامه، در صدد ارائه الگو جهت تولید مسائل پژوهشی متناسب با توان علمی - مهارتی طلاب است. فصل دوم با عنوان راهنمای طلاب، به بیان برخی نکات مهم در فرآیند سه گانه پژوهش (طراحی، اجرا، ارائه) می پردازد. در فصل سوم، در دانش های، فقه، اصول فقه، کلام، ادبیات و علوم قرآنی مسائل نمونه جهت استفاده اساتید گرامی ارائه شده است. البته این مسائل می تواند با توجه به امکانات آموزشی واحد و توان علمی - مهارتی طلاب، منطبق با مواد شیوه نامه، و براساس الگوی سه جزئی تولید مسائل، بازتولید گردد. در فصل چهارم، برخی منابع این دانشها، با ویژگیهای: در دسترس بودن و تناسب با توان علمی - مهارتی طلاب سطح یک معرفی شده است. رویکرد اصلی در معرفی این منابع این است که اساتید گرانقدر با آگاهی و تسلط علمی بر محتوای این منابع، بتوانند طلبه تازه وارد به عرصه تحقیق را در منبع یابی یاری رسانده و سرنخهای اصلی مطالب را به او ارائه دهند.

لازم به تذکر است که ویراست های بعدی این دفترچه راهنما، بعد از بازخوردگیری از اجرای طرح و بررسی نقاط قوت و ضعف آن، در صورت نیاز تدوین و ارائه خواهد شد. ان شاء الله.

فصل اول: راهنمای اساتید

کام اول: تولید مسائل

طبق شیوه‌نامه ساماندهی فعالیت‌های کلاسی - پژوهشی، فهرست عناوین مسائل پژوهشی باید تحت نظارت مدیر و با همکاری اساتید واحد آموزشی تهیه گردد. ۱ در این گام، نکات کلی و فرآیند پیشنهادی جهت تسهیل در تولید مسائل، ارائه شده است. لازم به ذکر است که انتخاب مثالها از دانش فقه و ادبیات، علاوه بر توضیح بیشترالگوی ارائه شده، بدلیل حجم زیادی است که این دانش در بین سرفصلهای آموزشی طلاب، به خود اختصاص داده است. اساتید گرامی می‌توانند با به کارگیری این الگو در سایر سرفصلهای آموزشی، اقدام به تولید مسائل استاندارد پژوهشی، متناسب با توان علمی - مهارتی طلاب نمایند.

چستی مسئله

معرفی ماهیت مسئله از نکات ظریف در روش تحقیق است و مسئله‌یابی مهم‌ترین گامی است که در فرایند تحقیق می‌توان تصور کرد. از کنار هم قرار دادن معلوماتی که در یک حیطه خاصی از علوم داریم گاهی به یک سؤالی می‌رسیم که این معلومات قبلی توان پاسخ به آن را ندارند در این صورت ما به «مسئله» برخورد کردیم. این نوع سؤالات را «سؤال پژوهشی» می‌نامیم. جواب سؤال پژوهشی معمولاً به صورت آماده در منابع، قابل دسترسی نیست؛ بلکه نیاز به یک فرایند پژوهشی دارد و با عمل آموزش و یادگیری رفع نمی‌شود.

به مسئله رسیدن، نیازمند دقت در اطلاعات قبلی است. اگر شرایط عادی باشد و همواره سؤالاتی در ذهن بیایند و با مطالعه و یادگیری رفع شوند ما دچار مسئله و مشکل نمی‌شویم. مسئله به یک دردرس و ناهماهنگی بین معلومات و یک مجهول شبیه است و از یک ناهماهنگی در معلومات و از یک حالت نیاز و در مراتب بالاتر از یک درگیری و شوک ذهنی خبر می‌دهد. فرض کنید استادان ما این هنر نداشته باشند که طلاب را به معلومات قبلی خود توجه دهند و چالشی ایجاد کنند طلاب ما بی‌مسئله است. بی‌مسئله‌گی بی‌دردی است. استاد اگر مطالب را مانند هلو در اختیار طلاب قرار دهد، ما با یک دسته طلاب غیرفکور و غیرسئول (بسیار سؤال کننده) مواجه خواهیم شد.

یک تذکر مهم این است که نمی‌توان از همه طلاب در پایه‌های پایین انتظار داشت یک مسئله علمی اصیلی را حل کنند. صعوبت و سهولت مسئله یک امر تشکیکی است و چه بسا استاد تشخیص دهد که گاهی اجازه دهد این طلاب در باره یک مسئله ساده‌تر کار کنند و چه بسا جواب آن در منابع تا حدی آماده است اما هدف این است که آنها به صورت تمرینی در این مهارتها ممارست پیدا

کنند تا بعدها بتوانند مسائل واقعی را حل کنند. مثلاً مقایسه تمییز و حال از چند جهت، شاید برای طلاب پایه اول و دوم تجویز شود؛ هر چند یک مسئله علمی مهمی نباشد. اینها را می‌توان مسائل آموزشی یا شبه‌مسئله نامید.

اهمیت مسئله

اصلی‌ترین مؤلفه در انجام هر پژوهش که تمام ابعاد آن از جمله روش، منابع و... را تحت تاثیر قرار می‌دهد، مسئله است. هر پژوهشگر باید، مسئله پژوهش خود و نوع آن را به خوبی بشناسد و بداند مسئله او از کدام یک از انواع مطلب ما، مطلب هل یا مطلب لم است. شناخت نوع مسئله به او این کمک را می‌کند که بداند آیا باید در مورد موضوع، به توصیف بپردازد یا به علت‌یابی؟ آیا اصل وجود موضوع مفروض است یا باید در مورد اصل تحقق موضوع هم بررسی صورت گیرد. آیا باید یک ماهیت را شناسایی و تفسیر کند و یا در باره آثار و احکام آن، ادله و عللی را ارائه نماید. شناخت نوع مسئله، علاوه بر هدفمند کردن تحقیق در یافتن و ارائه مطالب لازم و پرهیز از ارائه مطالب غیرمرتبط، در شناخت ابعاد مسئله و سؤالات فرعی آن، بسیار کلیدی است.

ما به مسئله «دست می‌یابیم» یا با آن «مواجه می‌شویم»؟

پاسخ سؤال فوق، «هر دو» است. کسی که نمی‌داند چه دردی دارد یا چه مسئله‌ای برای تحقیق خود انتخاب کند، باید خود را در شرایطی قرار دهد که با تفکر انتقادی و سئالانه و مقایسه‌گرانه و... مطالب را مطالعه کند یا به درس استاد گوش دهد. در این میان، ممکن است به مسئله‌هایی «دست یابد» و خود را از بی‌مسئله‌گی در بیاورد. این یک حالت آگاهانه و با تصمیم قبلی است. اما اگر مشغول زندگی روزمره بود و ناگهان دندانش درد گرفت یا در حال مطالعه بود و مثلاً به یک کلمه (ملک) رسید که نمی‌داند آن را به فتح میم، یا ضم یا کسر بخواند و لام را چگونه بخواند و قراین موجود کفایت نکرد، این شخص ناخودآگاه با یک مسئله یا مشکل «مواجه شد». هر دو حالت برای محقق ممکن است رخ دهد. این هنر و وظیفه استادان است که شرایط حدوث مسئله یا احداث مسئله در ذهن طلاب را فراهم کنند.

تدوین یک عنوان برای اشاره به مسئله

از آنجا که مسئله یک دغدغه ذهنی است، باید بتوانیم یک برچسب و اسم برای آن تدوین کنیم تا دیگران با دیدن یا شنیدن آن، به این مجهول و نیاز معرفتی ما پی ببرند و بدانند ما در صدد حل چه چیزی هستیم. این اطلاع‌رسانی از طریق «عنوان» انجام می‌شود. پس، عنوان کوتاه‌تری مجموعه‌ای از کلمات است که به مسئله ما اشاره دارد و اصطلاحاً می‌گوییم «عنوان مشیر به مسئله است».

عنوان‌یابی کار ساده‌ای نیست؛ به مقالات و پایان‌نامه‌های زیادی برخورد کردیم که محقق این مهارت را نداشته است. آیا به نظر شما، «توحید در اسلام» یک عنوان است؟ چه بحثی از توحید در این تحقیق باید بیاید؟

مضافی که در ابتدای این عنوان می‌بایست می‌آمد و محقق از آن غفلت کرده، چیست؟ این سه کلمه در واقع به یک مباحث غیرمحمصور ی دلالت دارند که دقیقاً مشخص نیست و از حد یک مقاله و پایان‌نامه بیرون می‌رود. بالاخره فرق مقاله و کتاب چیست؟ این گونه عنوانها را در حقیقت نمی‌توان عنوان دانست؛ چون اصلاً مشیر به دغدغه و مسئله خاصی نیستند و اصطلاحاً یک تتبع «موضوع‌محور» خواهیم داشت. خلط بین کارهای موضوع‌محور و مسئله‌محور یکی از خلطهای کثیرالوقوع در محافل علمی و پژوهشی ماست که صرفاً به برخی محققان مبتدی محدود نمی‌شود. در همین مثال، اگر می‌گفت «مراتب توحید...»، می‌توانست یک عنوان و یک آدرس و برجسب بهتری برای مسئله باشد.

الگوی سه جزئی ساخت عنوان

در بالا بیان کردیم که عنوان تحقیق به مسئله تحقیق اشاره دارد (مشیر به مسئله است). از این رو، رابطه تنگنگی بین این دو است و تا مسئله و دغدغه و چالشی در ذهن تولید نشود، نوبت به ساخت عنوان برای آن مسئله نمی‌رسد. به محض تولید و ظهور مسئله، محقق می‌تواند به نحوی به آن اشاره کند ولی این الفاظی که برای عنوان پیشنهاد می‌کند، همیشه قطعی و مشیر و دقیق نیستند. از این رو، توسط استادان باید ویرایش و مناسب شوند. می‌توان چنین نتیجه گرفت که اجزای عنوان با اجزای مسئله به نحوی متناظر و متضایف هستند؛ یعنی با محدود کردن و قید زدن به ابعاد عام یک موضوع، به همان اندازه باید عناصر محدود کننده در عنوان نیز مشاهده شود. پس، ما وقتی از روش محدود کردن موضوع در عالم ذهن سخن می‌گوییم، ناخواسته در مورد عناصر محدود کننده عنوان نیز سخن گفته‌ایم. از این رو، در نمودارهایی که در ادامه بحث می‌آیند اصراری نداریم که هر جا ساخت مسئله را مطرح کردیم، ساخت عنوان را هم دو باره توضیح دهیم.

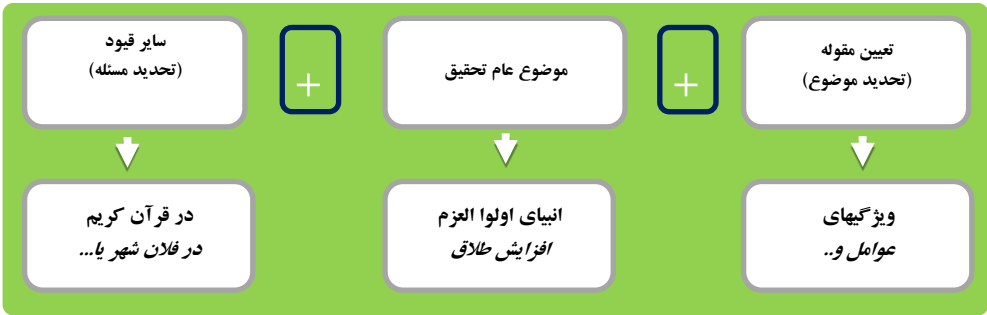
در بند قبلی فهمیدیم که عنوان همیشه بعد از پیدایش مسئله به وجود می‌آید. پس ابتدا بهتر است به روش محدود کردن یک موضوع عام پردازیم و خود به خود تنظیم عنوان هم روشن می‌شود. ما در اینجا می‌خواهیم روشن کنیم که شما استادان چگونه باید به طلاب در پیدا کردن یک موضوع محدود و کنترل شده باری دهید.

توجه داریم که مسئله‌یابی یکی از مراحل مهم و سرنوشت‌ساز در فرایند پژوهش است که در درجه اول بر عهده خود طلاب است و استادان باید این زمینه و شرایط را در حین تدریس یا مشاورات و راهنمایی‌ها برای طلبه ایجاد کنند. تدریس پژوهش‌محور یا تفکر‌محور به همین واقعیت دلالت می‌کند. البته پیش‌شرط اساسی برای دست‌یابی به مسائل متناسب با تکالیف پژوهشی - کلاسی، تسلط نسبی طلاب بر محتوا و منابع دانش مورد نظر است و این مهارت در طول دوران آموزشی به تدریج در طلاب افزایش می‌یابد.

از جمله الگوهایی که اساتید می‌توانند با استفاده از آن، علاوه بر جبران خلأ مهارتی طلاب در این زمینه، مسائل را متناسب با توان علمی طلاب و به صورت روان و سهل پیشنهاد بدهند (تولید و ایجاد مسئله) یا طلبه را در این راستا یاری کنند (تأیید و اصلاح مسئله)، الگوی سه جزئی یا سه مرحله‌ای برای تحدید موضوع است؛ یعنی ملاک پذیرش مسئله باید این سه چیز باشد؛ در هر مسئله و به دنبال آن در هر عنوان باید حداقل سه عنصر باشند که یکی عام و دو تای دیگر محدودکننده آن عام هستند.

اجزای الگو

الگوی محدودسازی موضوع

الگوی سه جزئی ساخت مسائل، در یک قالب نموداری به شکل فوق قابل تصویر است. اجزای این الگو به این شرح است:

تحدید موضوع با تعیین مقوله

موضوع عام از جهات گوناگون قابل بررسی است. گاهی قرار است به مفهوم و ماهیت‌شناسی موضوع عام پردازیم. گاهی ممکن است تطبیقات آن را جستجو کنیم. گاهی ممکن است در یک موضوع عام آثار، لوازم، ادله و سایر زوایای آن مد نظر پژوهشگر باشد. یکی از بهترین روشها برای تحدید موضوع، این است که در ابتدای آن کلمه یا کلماتی بیاوریم که به یکی از مقولات عشر دلالت دارند: چستی ایمان (مقوله جوهر)، مراتب ایمان (مقوله کم)، ویژگیهای ایمان (کیف)، نقش ایمان (مقوله فعل)، آسیبهای ایمان (مقوله انفعال)، رابطه ایمان و استحکام خانواده (مقوله اضافه)، همین طور در مورد بقیه مقولات. اگر هیچ مقوله‌ای نیاوری یعنی میزان مسئولیت و تعهد محقق معلوم نیست و چه بسا انتظارات زیادی از شما داشته باشند و آخرش شرمندگی باشد.

گاهی در ابتدای موضوع عام یک کلمه دیگر اضافه می‌کنیم که با هم موضوع عام تلقی می‌شوند مثلاً «افزایش طلاق». ما در اینجا افزایش طلاق را با هم یک موضوع عامی گرفتیم که ابعاد فراوانی دارد و همان مقولات عشر را روی آن می‌توان پیاده کرد و با آوردن «عوامل»، مقوله آن را تعیین کردیم و به مقوله انفعال تبدیل شده است. چون افزایش طلاق تحت تأثیر و انفعال عوامل خودش است. اگر در سعه و ضیق موضوعات به این شکل منطقی و فلسفی فکر کنید، همواره به نکات و تجربیات دقیقی دست می‌یابید.

موضوع عام تحقیق

بدون تردید، در هر تحقیقی و در هر عنوانی که برای تحقیق پیشنهاد می‌کنیم یک جنبه عام و یک زمینه کلی وجود دارد که معمولاً با یک یا دو یا سه کلمه بیان می‌شوند. مانند توحید، ولایت فقیه، سبک زندگی اسلامی. اینها برای کتاب نوشتن مناسب هستند نه مقاله و پایان‌نامه. قرار نیست

موضوع محور کار کنیم. این جور کلمات بر جنس بحث دلالت می کنند و باید با قیود دیگر که به منزله فصل منطقی هستند این جنس را محدود کنیم. البته تعبیر به جنس و فصل یک تمثیل برای تقریب به ذهن است. وقتی شما مقاله‌ای تحت عنوان «کارکردهای تأکید در بلاغت از نگاه سکاکی» می خواهید بنویسید، «تأکید» در اینجا می تواند موضوع عام شما باشد که معمولا در اواسط عنوان ذکر می شود و قبل و بعد از آن محدود کننده های دیگر قرار می گیرند. هر موضوع ممکن است مسائل مختلفی در ذیل خود پیدا کند و عام و خاص بودن یک امر نسبی است. گاهی مجموعه ای از کلمات با هم یک موضوع عام محسوب می شوند و همچنان به افزودن قیودی در قبل و بعد از آن مجموعه نیازمندیم. مثلا «اخلال تتابع اضافات در فصاحت» به عنوان یک قاعده، موضوع تلقی می شوند و نیاز داریم تحدید کننده هایی بیاوریم.

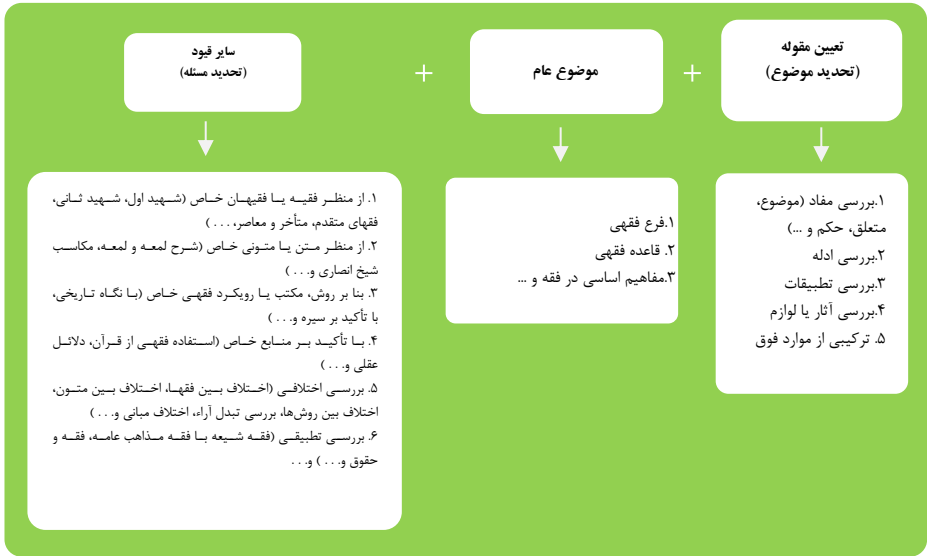
قیود تحدید کننده دیگر

این قیود معمولا «جهت» بحث و بررسی هایی که محقق قرار است انجام دهد روشن می کنند. مثلا محدوده منابع بررسی را روشن می کنند. ممکن است موضوع خاص را بخواهیم به نظریات مطرح توسط اشخاص خاص، منابع مکتوب خاص، منابع غیر مکتوب خاص، روش خاص و مانند اینها محدود کنیم. این عنصر یا عناصر در تکالیف پژوهشی ویژه طلاب، تسهیلاتی است که بتوانیم تکلیف طلاب را در محدوده توانمندیهای علمی و آموزشی او تعریف کنیم.

الگوی نمونه ساخت مسائل/عناوین در دانش فقه

در ادامه، نمونه الگوی ساخت مسائل در دانش فقه و ادبیات و نیز چند نمونه مسئله تولید شده با استفاده از آن ارائه شده است.

نمونه الگوی ساخت مسائل در دانش فقه

نمونه تکمیل شده الگوی ساخت مسئله در دانش فقه ۱ - فرع فقهی

نمونه تکمیل شده الگوی ساخت مسئله در دانش فقه ۲ - قاعده فقهی (۱)

نمونه تکمیل شده الگوی ساخت مسئله در دانش فقه - قاعده فقهی (۲)

سایر قیود
(تحدید مسئله)

موضوع عام تحقیق

تعیین مقوله
(تحدید موضوع)

مقایسه فتوای شهیدین با فتاوی سایر فقها (مثلا با یک یا چند منبع زیر):

فقه فتوایی:

شرايع (محقق حلی، ۶۷۶ ه. ق)؛

قواعد (علامه حلی ۷۲۶ ه. ق.)؛

ریاض المسائل (حائری، سید علی بن محمد طباطبایی، ۱۲۳۱ ه. ق)؛ و ...

مقایسه ادله فتوای شهیدین با ادله سایر فقها (مثلا با یک یا چند منبع زیر):

فقه استدلالی:

مبسوط (شیخ طوسی، ۵۴۶ ه. ق)؛

جامع المقاصد (محقق کرکی، ۹۴۰ ه. ق)؛

مسالك (شهید ثانی، ۹۶۶ ه. ق)؛

مجمع الفایده و البرهان (مقدس اردبیلی، ۹۹۳ ه. ق)؛

مکاسب مجرمة (۱۲۸۱ ه. ق، شیخ انصاری).

جامع المدارک (مرحوم خوانساری، ۱۴۰۵ ه. ق)؛ و ...

مقایسه فتوای شهیدین با فتاوی فقهای متأخر و بررسی مصادیق جدید آن؛

مقایسه فتوای شهیدین با فتاوی فقهای حاضر و بررسی مصادیق جدید آن؛

مقایسه فتاوی و ادله شیعه و عامه؛

احصاء و مقایسه مبانی قوانین متناظر این حکم در نظامات حقوقی معتبر دنیا.

و ...

قاعده اکراه

۱. بررسی مفاد: معنای لغوی و فقهی اکراه؛ عناصر محقق اکراه؛ فرق اکراه، اضطرار، اجبار و الجاء؛ اقسام اکراه؛ موضوع تهدید.

۲. احکام:

حکم فقهی اکراه در جرایم؛

حکم اکراه بر عقد یا ایقاع؛

اکراه بر ایمان؛

اکراه در قوانین موضوعه جزایی؛

احکام مترتب بر قتل، قطع عضو و ایراد ضرب

منتهی به مرگ در فرض اکراه؛

اکراه در حوزه احکام عبادی.

۳. بررسی مستندات احکام اکراه (ادله)

کتاب؛ روایات؛ اجماع؛ عقل؛ عقلا؛ ادله خاص

عدم تاثیر اکراه در رفع قصاص و ...

۴. لوازم و آثار احکام مترتب بر موضوع:

لوازم اکراه در اصول اعتقادات (اکراه بر ایمان

و ...)

آثار فقهی اکراه بر ازدواج؛

لوازم اکراه در حقوق جزا؛

نتیجه اکراه در معاملات فساد است یا بطلان؛

لوازم اجتماعی و تربیتی اکراه به حق؛

آثار حقوقی میحث فقهی اکراه در حقوق

مدنی، ایران، اسلام.

رویکردهای تولید مسائل

برای تولید مسائل فوق، می‌توان از سه رویکرد تولید مسئله، بازسازی مسئله و به کارگیری مسئله به شرح ذیل استفاده نمود.

الف. تولید مسئله

این روش در واقع تولید مسئله بدون وجود نمونه قبلی است. در این مدل اساتید و کارشناسان، متناظر با سرفصل‌های آموزشی مصوب پایه‌های ۳ تا ۶ و محدوده مجاز مطرح در شیوه‌نامه ساماندهی فعالیتهای کلاسی - پژوهشی ماده ۴، و ظرفیتهای علمی و مهارتی طلاب، ابتدائاً مسائل را طبق الگوی بالا پیشنهاد یا تأیید و اصلاح می‌کنند.

ب. بازتولید مسئله

در این روش می‌توان از عناوین پژوهش‌های انجام شده (عناوین مقالات، پایان‌نامه‌ها و کتاب و فراخوان‌های علمی...) ایده گرفت. استفاده از موضوعات مطرح در سؤالات فرعی به عنوان یک موضوع مستقل، اصلاح و تغییر در عناصر محدود کننده موضوع و بررسی و... می‌تواند منجر به تولید مسائل جدید گردد.

ج. به کارگیری مسئله

در این مدل، می‌توان به طور مستقیم مسائل پژوهشی انجام شده توسط دیگران را با اصلاحاتی نظیر اصلاح در دامنه تحقیق، منابع آن و... متناسب با توان طلاب مخاطب؛ ارائه کرد.

نمونه مسایل پیشنهادی با استفاده از راهکار «تولید مسئله»

۱. مقایسه اقوال و دسته‌بندی نظرات در «بیع السلاح لاعداء الدین» از منظر فقههای شیعه؛
۲. حکم فقهی «بیع السلاح لاعداء الدین» در نظرگاه شیخ طوسی ره، شهید ثانی؛
۳. حکم فقهی «بیع السلاح لاعداء الدین» در نظرگاه شیخ طوسی ره، شهید ثانی و شیخ انصاری؛
۴. ادله حرمت فروش اسلحه به اعداء دین از منظر فقههای شیعه؛
۵. مفاد و لوازم حکم «حرمت بیع السلاح لاعداء الدین» در شرایط معاصر.

نمونه فهرست‌سازی مسایل با استفاده از راهکار «بازسازی مسئله»

در فهرست عناوین پایان‌نامه‌های حوزوی سطح سه و چهار عنوان زیر در این خصوص به چشم می‌خورد:

ردیف	عنوان رساله	نویسنده	سال دفاع	سطح علمی
۱	قاعده لاضرر	اسدالله طاهر رضی	۸۳	سه
۲	قاعده لاضرر	حسین عبداللهی	۸۱	سه
۳	قاعده لاضرر و لا اضرار	صادق طالبی	۸۲	سه

این عناوین مشیر به موضوع محوری است. با رویکرد فوق می‌توان پیشنهادات ذیل را ارائه کرد مثلاً:

۱. بررسی مفاد و ادله روایی قاعده لاضرر؛
۲. بررسی مستندات قاعده لاضرر؛
۳. امکان اثبات خیارات و نفی احکام عبادی با استفاده از قاعده لاضرر؛
۴. شمول قاعده لاضرر در فرض احکام عدمی؛
۵. شمول قاعده لاضرر در فرض اقدام بر ضرر؛

نمونه فهرست‌سازی مسایل با استفاده از راهکار «به کارگیری مسئله»

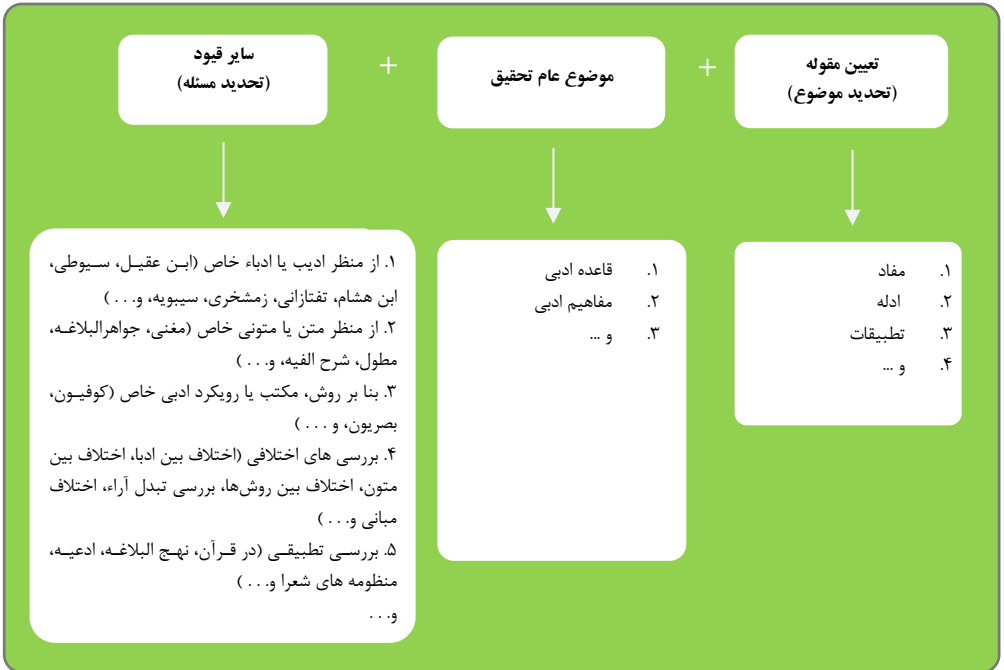
ردیف	عنوان	منبع
۱	بررسی فقهی ارتکاب حرام در شرایط اضطرار، ضرورت و اکراه ناظر به شرایط معاصر	ردیف ۱۱۸ / ص ۳۹: سند اولویت‌های پژوهشی دانش فقه منتشر شده از سوی معاونت پژوهش حوزه‌های علمیه در سال ۱۳۹۱
۲	احکام فقهی حضور اجباری، اضطراری و اکراهی در محیط نامطلوب	ردیف ۱۱۹ / ص ۳۹: سند اولویت‌های پژوهشی دانش فقه منتشر شده از سوی معاونت پژوهش حوزه‌های علمیه در سال ۱۳۹۱

گرچه همین عناوین قابلیت ورود به فهرست عناوین را دارد اما با توجه به سطح علمی طلاب به نظر می‌رسد با ذکر منابع خاص متناظر با رویکردهای مطرح شده، ارائه گزارش علمی از منابع معین شده قابل واگذاری به طلاب باشد:

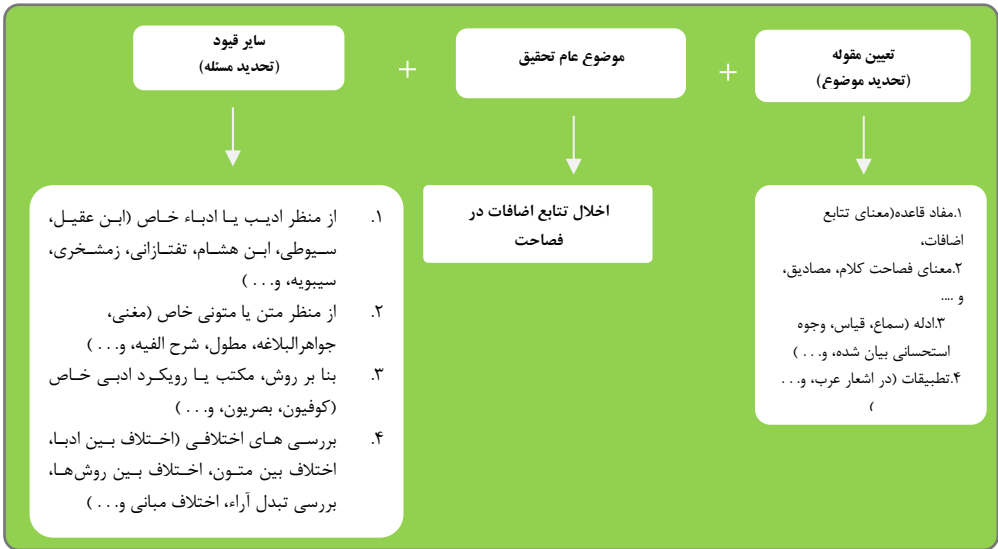
۱. بررسی فقهی ارتکاب حرام در شرایط اضطرار، اجبار و اکراه از منظر شهیدین ره
۲. بررسی فقهی ارتکاب حرام در شرایط اضطرار، اجبار و اکراه از منظر شیخ انصاری ره
۳. احکام فقهی حضور اجباری، اضطراری و اکراهی در مجلس معصیت از منظر فقه امامیه
۴. احکام فقهی قتل اجباری و اکراهی در منظر فقه عامه و خاصه
۵. احکام فقهی عقود اجباری، اکراهی و اضطراری از منظر شهیدین ره

الگوی نمونه ساخت مسائل در دانش ادبیات

نمونه الگوی ساخت مسائل در دانش ادبیات

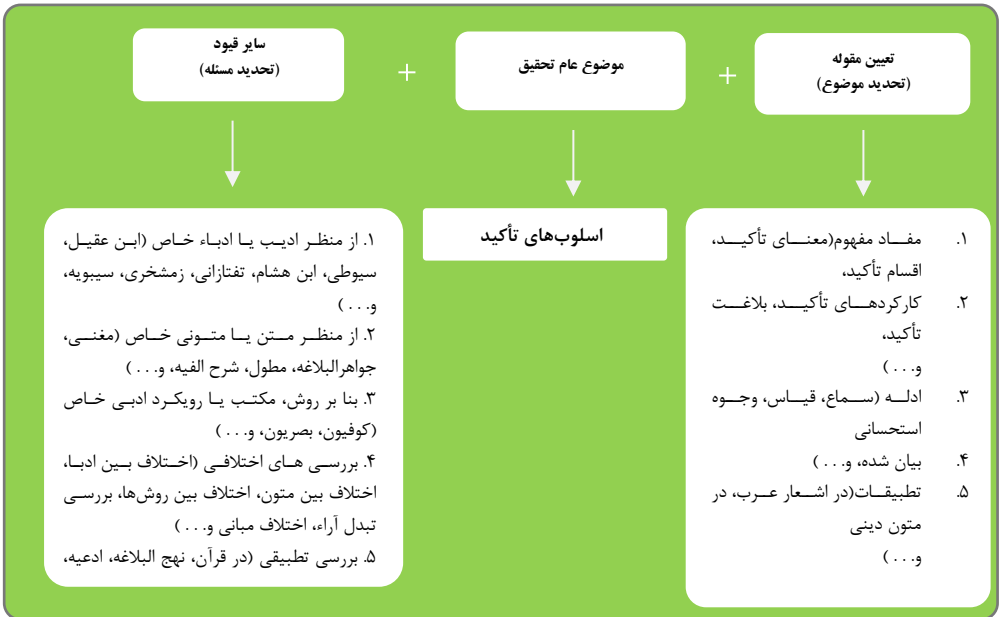

نمونه الگوی ساخت مسائل در دانش ادبیات - نمونه ۱

به عنوان مثال می توان این مسائل را ذیل موضوع عام " اخلال تتابع اضافات در فصاحت کلام " تولید نمود:

۱. بررسی ادله اخلال تتابع اضافات در فصاحت کلام از منظر تفتازانی و خفاجی
۲. بررسی صحت قاعده " اخلال تتابع اضافات در فصاحت کلام " با توجه به آیه ۲ سوره مریم از منظر مفسرین شیعه

به عنوان مثال می‌توان این مسائل را ذیل موضوع عام اسلوب‌های تأکید تولید نمود:

۱. بررسی تطبیقی اسلوب‌های تأکید در قرآن کریم در جزء سی ام، از منظر تفسیر المیزان
۲. بررسی اقسام اسلوب‌های تأکید از منظر ابن هشام و تفتازانی

ویژگی های تکالیف

با توجه به اینکه طرح تکالیف پژوهشی، اختصاص به طلاب پایه‌های ۳ تا ۶ دارد، مهم‌ترین ویژگی‌هایی که باید در هنگام تولید مسائل پژوهشی مد نظر داشت به شرح ذیل است:

- تناسب مسئله پژوهشی با سطح علمی و آموزشی طلاب،
- فراوانی و در دسترس بودن منابع تحقیق متناسب با سطح علمی طلاب و امکانات واحدهای آموزشی،
- تناسب مسئله پژوهشی با سطح مهارت های پژوهشگری طلاب،
- اساسی و اصلی بودن مسئله،
- توزیع یکنواخت در تمام فصول و سرفصلهای متون آموزشی^۱،
- تناسب با حجم مجاز پژوهش^۲؛

۱. ر. ک شیوه نامه ساماندهی فعالیتهای کلاسی - پژوهشی، ماده ۴ جدول ۱
۲. ر. ک شیوه نامه ساماندهی فعالیتهای کلاسی - پژوهشی، ماده ۱۶ جدول ۳

کام دوم: ارائه مسائل به طلاب

بعد از تهیه مسائل، نوبت به احراز مسائل طلاب در واحد آموزشی است. طبق شیوه نامه ساماندهی فعالیت‌های کلاسی - پژوهشی، باید سازوکار ارائه و انتخاب در سامانه نجاج توسط معاونت محترم آموزش، فراهم شود. به طوری که هر واحد آموزشی، امکان عرضه مسائل پژوهشی تولید شده را داشته باشد. البته این مسائل در حد پیشنهاد است و طلاب باید با علاقه و توان خویش مسئله را خودشان انتخاب کنند.

مدیریت اصلی چرخه تولید و عرضه مسائل پژوهشی، آدر حد پیشنهاد برخی مسایل) برعهده مدیر واحد آموزشی است. مدیر واحد باید تمهیدات لازم جهت تولید و تأیید مسائل طلاب را در بازه زمانی حداکثر یکماهه بعد از شروع رسمی هر نیمسال تحصیلی فراهم نماید.^۱ در چرخه تولید، عرضه و جمع‌آوری تکالیف هریک از معاونان آموزش^۲، پژوهش^۳، شورای مدرسه و اساتید^۴ وظایف اختصاصی خود را منطبق با شیوه‌نامه، انجام خواهند داد.

کام سوم: ارزیابی تکالیف

بعد از انجام پژوهش توسط طلبه در فرصت نیم سال تحصیلی^۵ و تحویل به استاد، تکلیف توسط استاد مربوطه و براساس شاخص‌های مندرج در شیوه نامه، ارزیابی و نمره‌دهی خواهد شد.^۶ استاد موظف است، تکالیف ارزیابی شده به همراه لیست نمرات را به معاون پژوهش واحد آموزشی و یک نسخه از لیست نمرات را به معاون آموزش واحد ارائه نماید.^۷

توضیح برخی از شاخص‌های ارزیابی از جمله: بیان مسئله، سؤال اصل و سؤالات فرعی، چکیده و کلیدواژه، شیوه استناددهی و ارجاعات، نگارش علمی و... در ادامه همین فصل و در فصل بعدی خواهد آمد.

۱. ر. ک شیوه نامه ساماندهی فعالیت‌های کلاسی - پژوهشی، ماده ۵، ماده ۶

۲. ر. ک شیوه نامه ساماندهی فعالیت‌های کلاسی - پژوهشی، ماده ۱۰، ماده ۲۷

۳. ر. ک شیوه نامه ساماندهی فعالیت‌های کلاسی - پژوهشی، ماده ۱۰، ماده ۲۸، ماده ۲۹، ماده ۳۰

۴. ر. ک شیوه نامه ساماندهی فعالیت‌های کلاسی - پژوهشی، تبصره ماده ۳، تبصره ماده ۱۰، ماده ۹، ماده ۱۰، ماده ۱۱، ماده ۲۰، ماده ۲۶.

۵. ر. ک شیوه نامه ساماندهی فعالیت‌های کلاسی - پژوهشی، ماده ۱۸

۶. ر. ک شیوه نامه ساماندهی فعالیت‌های کلاسی - پژوهشی، ماده ۱۷ جدول ۴

۷. ر. ک شیوه نامه ساماندهی فعالیت‌های کلاسی - پژوهشی، ماده ۲۶

آشنایی با فرآیند پژوهش و برخی اصطلاحات روش تحقیق

هر پژوهش از سه مرحله اصلی طراحی، اجرا و ارائه تشکیل شده است. توضیحات اجمالی نکات مطرح در هر مرحله در قالب‌های بخش‌های ذیل مندرج است:

طراحی تحقیق		
شرح فعالیت	فرایند	ردیف
<p>در این مرحله پژوهشگر باید بتواند با استفاده از مجموعه اندوخته های علمی خود اقدام به توضیح و تبیین عناصر موجود در عنوان و در مرحله بعد هیئات ترکیبی مسئله، در یک پاراگراف بنماید. به عنوان مثال در پژوهشی باعنوان: بررسی ادله حرمت بیع سلاح به دشمنان، پژوهشگر باید شناخت ولو اجمالی از عناصر به کار رفته در عنوان داشته و توضیحی در مورد آن ارائه نماید. مثل اینکه شناخت مناسبی از ادله فقهی مناسب و مرتبط با موضوع داشته باشد مثل ادله روایی، قرآنی و یا متون و ابواب فقهی مرتبط با موضوع، همچنین شناخت مناسبی از حرمت و اقسام آن که وضعی و یا تکلیفی هستند داشته باشد، با عقود معاملی از جمله بیع و تفاوت های کلی آن با سایر عقود آگاهی داشته باشد و بتواند این شناخت از عناصر و هیئت کلی مسئله را در قالب یک پاراگراف توضیح دهد.</p>	مواجهه با مسئله پژوهش	۱
<p>این مرحله به هدف اطلاع کلی از زوایای موجود در مسئله پژوهشی است که به صورت کتابخانه ای و یا به صورت میدانی و در تعامل فکری با اساتید و سایر مشاوران پژوهش انجام می‌پذیرد.</p>	مطالعه اولیه و اجمالی مسئله	۲
<p>به عنوان مثال در پژوهش های فقهی نوعا چهار جهت مورد بررسی قرار می‌گیرد: الف: بررسی مفاد و ماهیت؛ به عنوان مثال در پژوهشی تحت عنوان ماهیت شناسی ضرر در قاعده لاضرر، و یا ماهیت شناسی معاطات در عقد بیع، پژوهشگر به دنبال بررسی مفهوم و ماهیت عناوین ذکر شده است. مثلا می‌خواهد کشف کند که ضرر چیست؟ در چه صورتی محقق می‌شود؟ آیا دارای مراتب است؟ در اصطلاح فقها، لغویون و یا سایر گرایش های علمی به چه معنا است؟ ... ب: بررسی ادله و مستندات؛ به معنای بررسی دلیل های ذکر شده حول یک موضوع علمی است. به عنوان مثال در پژوهشی با عنوان بررسی ادله حرمت نکاح شعار، پژوهشگر با مراجعه به منابع فقهی تلاش می‌کند تا با ذکر ادله و مستندات موجود، صحت و دلالت آن ها را بررسی می‌نماید. نتیجه این بررسی شاید اضافه شدن دلیلی به مجموعه ادله حکم مذکور، رد شدن صحت و یا دلالت دلیلی دیگر و مواردی از این دست باشد. ج: بررسی تطبیقات؛ به معنای بررسی مواردی که حکم یا قاعده مذکور در مسئله در آن موارد جریان خواهد یافت. به عنوان مثال در پژوهشی با عنوان بررسی شمول قاعده لاضرر بر خسارت های معنوی ناشی از ترساندن، پژوهشگر به دنبال توسعه مفهومی و یا مصداقی قاعده بر مصداقی جدید می‌گردد؛ مثلا می‌خواهد ثابت کند که قاعده لاضرر و حکم مستخرج از آن می‌تواند حرمت ترساندن و یا سایر آسیب های غیر مادی و جسمی را نیز ثابت کند. در این تحقیق پژوهشگر با توسعه در مصداق ضرر توانسته حکم حرمت آن را بر مواردی که تا کنون در منابع روایی ذکری از آن موارد نشده بود، اثبات کند. د: بررسی لوازم و آثار؛ در این دسته از پژوهش ها محقق به دنبال آشکار ساختن لوازم، آثار و تبعات یک حکم است. به عنوان مثال در پژوهشی با عنوان بررسی دلالت حرمت بیع بر فساد آن، تلاش می‌شود تا تبعات حکم به حرمت تکلیفی عقد بیع، در نتیجه عقد و صحت یا فساد آن دنبال شود. به این معنا که آیا حرمت تکلیفی منجر به بطلان عقد نیز خواهد شد. و: ترکیب موارد فوق؛ به این معنا که پژوهشگر با انتخاب دو یا چند مورد از موارد فوق اقدام به پژوهش می‌نماید. مثلا بررسی مفاد، ادله روایی و حکم معاطات در عقد بیع البته این ترکیب نباید به حدی باشد که بحث او موضوع محور شود.</p>	انتخاب جهت پژوهش (حصول اطمینان از تحدید موضوع و مسئله)	۳
<p>هدف از این مرحله بررسی فعالیت‌های پژوهشی انجام شده پیشین در رابطه با مسئله پژوهش است که یکی از مهم‌ترین مراحل فرآیند پژوهش تلقی می‌شود. نکته: الف: آشنایی طلاب و مشاوران محترم با بانک های علوم حوزوی چون سایت مرکز تحقیقات رایانه‌ای نور که با</p>	جستجوی پیشینه پژوهشی	۴

طراحی تحقیق		
ردیف	فرایند	شرح فعالیت
		<p>اسم نورمگز شناخته می‌شود و استفاده از بانک مقالات این سایت، بهترین و کارآمدترین روش در جستجوی پیشینه تحقیق است)</p> <p>ب: همیشه در مرحله پیشینه‌شناسی مسئله، می‌توان با مراجعه به استنادات و کتاب‌نامه منبعی که یافته ایم، به فهرستی از منابع دست اول و یا قابل اعتمادتر دست یافت که با مراجعه به آن منابع، گام نخست منبع‌شناسی طی خواهد شد.</p>
۵	شناسایی و مطالعه منابع اولیه	<p>منبع عبارت است هر آنچه پژوهشگر بتواند با استفاده و مراجعه به آن پرسش‌های مربوط به مسئله پژوهشی خود را بیابد. کتاب‌ها، مقالات، پایان‌نامه‌ها، پایگاه‌های استنادی موجود در فضای مجازی، نرم‌افزارهای علوم حوزوی، استفتائات، متن‌تقریرات دروس، پاسخ‌های شفاهی استاد و... همگی می‌توانند منابع تحقیق پژوهشگر به شمار بیایند. البته به شرط آنکه از اعتبار مناسب برخوردار باشند و یا به تعبیر بهتر دست اول تلقی شوند.</p> <p>امروزه بهترین وسیله جهت آشنایی و مراجعه به منابع با قابلیت جستجوی بسیار مناسب، نرم‌افزارهایی است که توسط مرکز نور تولید و آماده‌سازی شده است. این نرم‌افزارها دربردارنده مجموعه نسبتاً کاملی از منابع موجود در علوم حوزوی است و با قابلیت‌هایی چون امکان جستجو، دسته‌بندی، ارجاع‌دهی مناسب و غیره مسیر آسانی را در پیش پای پژوهشگران قرار می‌دهد.</p> <p>نکته پایانی اینکه پژوهش‌های موفق از منابع مناسب و تتبع کامل در آن منابع به دست می‌آید.</p>
۶	طراحی سؤال اصلی	<p>در مرحله انتخاب جهت پژوهش همانطور که گذشت پژوهشگر بعد از انتخاب جهت بررسی خود (تحدید مسئله)، می‌تواند سؤال اصلی خود را طراحی کند.</p> <p>نمونه‌ها:</p> <p>۱. به عنوان مثال در پژوهشی تحت عنوان «ماهیت‌شناسی ضرر در قاعده لاضرر»، سؤال اصلی پرسش از چیستی است. پس با قرار دادن واژه چیست در پایان عبارت ذکر شده سؤال اصلی پژوهش به دست خواهد آمد.</p> <p>۲. به عنوان مثال در پژوهشی با عنوان «نقد ادله حرمت نکاح شغار»، پرسش اصلی پژوهشگر، سؤال از توانایی و یا عدم توانایی ادله در اثبات حکم است؛ یعنی سؤال اصلی در این پژوهش به این صورت تصویر می‌شود: ادله حرمت نکاح شغار تا چه میزان توان اثبات مدعای خود را دارد؟</p> <p>۳. به عنوان مثال در پژوهشی با عنوان «بررسی شمول قاعده لاضرر بر خسارت‌های معنوی ناشی از ترسندن»، سؤال اصلی، پرسش از امکان توسعه قاعده بر مصادیق جدید است. پس سؤال اصلی به این صورت قابل طراحی است که: آیا قاعده لاضرر می‌تواند خسارت‌های معنوی ناشی از ترسندن را پوشش دهد؟ در واقع همانطور که از مثال‌های فوق به دست می‌آید پژوهشگر پس از انتخاب جهت پژوهش خود، با سؤالی کردن عنوان مسئله پژوهشی، سؤال اصلی را طراحی نموده است.</p>
۷	طراحی سؤالات فرعی	<p>می‌توان پرسش‌های فرعی را در موارد زیر قرار داد:</p> <p>۱. صرف نظر از پرسشهای مفهوم‌شناسانه که از معانی مفاهیم و اصطلاحات موجود در تحقیق سؤال می‌کنند، باید برای بدنه بحث که بعد از مفهوم‌شناسی و کلیات بحث می‌آیند معیار منطقی داشته باشیم. بهترین معیار برای مهندسی و فصل‌بندی منطقی پایان‌نامه‌ها و مهندسی بدنه مقالات همان سؤالات فرعی است. مقاله با اینکه فصل ندارد، مهندسی دقیق لازم دارد. قبلاً گفتیم که سؤال مفهوم‌شناسانه «فرع» و «ضلع» سؤال اصلی نیست و در واقع اصلاً سؤال «فرعی» نیست. در مرحله بعد نسبت‌های موجود در عنوان مسئله چون حرمت نکاح، حرمت و یا جواز بیع و... جزو سؤالات فرعی به حساب می‌آیند.</p> <p>۲. پرسش از علت و یا ادله ادعای طرح شده در عنوان مسئله. به عنوان مثال سؤالاتی از این دست: «ادله قائلین به حرمت بیع سلاح به دشمن چیست؟ ادله قائلین به جواز بیع سلاح به دشمن چیست؟ ادله قائلین به تفصیل در جواز و یا عدم جواز چیست؟» در پژوهش‌هایی پرکاربردند که جهت پژوهش در آنها بررسی ادله و مستندات ادعای طرح شده در عنوان است.</p>

طراحی تحقیق		
شرح فعالیت	فرایند	ردیف
<p>۳. پرسش های تطبیقی و یا مقایسه ای. به عنوان مثال پرسش هایی چون: دیدگاه شیخ انصاری و شهید ثانی در ماهیت شناسی معاطات، و یا بررسی ادله حرمت نکاح شغار از منظر فقه امامیه و فقه شافعی و ...</p> <p>۴. پرسش های نقدی و یا اصلاحی. به عنوان مثال: انتقادات وارد بر حکم حرمت بیع سلاح به دشمنان از منظر فقهای امامیه کدام است؟ و یا انتقادات ذکر شده به ادله روایی حکم حرمت نکاح شغار چیست؟</p> <p>یک نکته: داشتن سؤالات فرعی کافی نیست و باید با بارش فکری صحیح تمام زوایای بحث احصا شود و این سؤالات به ترتیب منطقی و عرفی و تجربیات درست، دست‌بندی و شماره‌گذاری شوند تا برای هر کدام یک فیش تهیه شود.(شعار ما: هر فیش فقط یک سؤال اتمی را پاسخ دهد).</p>		

اجرای تحقیق		
ملاحظات	فرایند	ردیف
<p>الف: روش هایی که می‌توان بر اساس آن به منابع مرتبط با موضوع پژوهش دست یافت عبارت‌اند از:</p> <p>۱. مراجعه به کتابخانه، اطلاع یافتن از محل کتب مرتبط با موضوع یا مسئله پژوهش (نوعاً توسط کتابدار انجام می‌پذیرد) و در نهایت یافتن مطلب مورد نظر</p> <p>۲. استفاده از نرم افزارهای علوم اسلامی که مجموعه کتب مرتبط با موضوع پژوهش را جمع آوری نموده و استفاده از قابلیت جستجوی مستقیم و یا سایر آیکن های مرتبط (نیازمند برخورداری از مهارت استفاده از نرم افزارهاست)</p> <p>۳. استفاده از کتاب نامه مقالات، پایان نامه ها و یا کتبی که در بخش پیشینه شناسی به آنها مراجعه کرده ایم. این روش بسیار موثر بوده و نوعاً مورد استفاده پژوهشگران حرفه ای است.</p> <p>ب: مهارت انتخاب کتاب؛ پس از یافتن منابع مورد نظر، گام بعدی انتخاب کتبی است که در اولویت مراجعه قرار دارند. در واقع محقق در این مرحله به مجموعه ای از منابع مرتبط دست یافته، در این هنگام باید دست به انتخاب و گزینش منابع بر اساس شاخص هایی بزند. به عنوان مثال در پژوهشی با عنوان «بررسی ادله حرمت بیع سلاح به دشمنان» محقق بر اساس سؤالات فرعی خود باید در ابتدا به تبیین و توضیح برخی مفاهیم بپردازد. این عمل نیازمند مراجعه به مجموعه از منابع است همچون کتب لغوی جهت ریشه شناسی برخی واژه ها، مثل سلاح، کتب روایی و حدیثی جهت بررسی نحوه کاربرد واژه ذکر شده در مجموعه روایی و در نهایت با مراجعه به برخی کتب فقهی مفهوم اصطلاحی واژه را خواهد یافت. این اقدامات منوط به آگاهی از ویژگی های منابع و تقدم و تاخر رتبی هر یک بر دیگری است. اطلاع از این ویژگی ها نیازمند تجربه کافی و با راهنمایی اساتید حاصل خواهد شد.</p> <p>ج. تشکیل پرونده علمی: محقق می‌تواند منابعی که نمی‌تواند همیشه در اختیار داشته باشد، صفحاتی از آن منابع را که نیاز دارد کپی کند و صفحه شناسنامه کتاب را نیز به همراه آن کپی کند. برخی محققان به جای کپی عکسی از آن تهیه می‌کنند. معمولاً منابع مهم و دست اول که قابل خروج از کتابخانه نیستند یا در دسترس همیشگی نیستند از طریق تشکیل پرونده علمی همیشه در دسترس ما قرار می‌گیرند. صفحات کپی شده یا عکس گرفته شده از منابع باید به ترتیب تاریخی منابع کنار هم صحافی شوند و در ابتدای هر کدام شناسنامه نیز قرار داده شود. این مجموعه می‌تواند حتی در مسافرتها هم همراه ما باشد.</p>	<p>یافتن منابع مرتبط با پژوهش و مراجعه به آنها</p>	۱
<p>پیدا نمودن مطلب مرتبط با مسئله پژوهشی و فهم درست از آن، گام مهم دیگری است که در انجام پژوهش بر عهده محقق است. به روش های پیشنهادی زیر توجه کنید:</p> <p>۱. مراجعه به فهرست کتب و یا پایان نامه هایی که در دسترس شما است و مطالعه اجمالی صفحاتی که یافته اید:(در این روش می‌توان از کمک اساتید و یا مربیان پژوهش استفاده نمود)</p> <p>۲. مراجعه به چکیده مقالات جهت اطلاع از محتوای ذکر شده در آن؛</p>	<p>یافتن مطالب و مطالعه اولیه مطابق باران سؤالاتی که مرتب شدند و نوشتن آدرس مطالب در مقابل هر سؤال</p>	۲

اجرای تحقیق		
ردیف	فرایند	ملاحظات
		۳. انتخاب کلید واژه هایی جهت جستجو در نرم افزارها و یا پایگاه های اینترنتی؛ به عنوان مثال در پژوهشی با عنوان «بررسی ادله حرمت نکاح شغار»، می توان عبارت نکاح شغار را در بانک ها و یانرم افزار فقه، جستجو نمود. نتیجه آن، فهرستی است که در آن مطالبی تاریخی، حقوقی و یا فقهی خواهد آمد. با مراجعه به صفحاتی که مطالب فقهی در آن ارائه شده تصویر اولیه بحث به دست خواهد آمد. در مورد استفاده از نرم افزارهای علوم دینی نیز امر به همین منوال خواهد بود.
۳	مطالعه تفصیلی و یادداشت برداری طبق آدرس ذکر شده در مقابل هر سؤال فرعی فرعی	در این مرحله پژوهشگر با مطالعه تفصیلی هر بسته محتوایی اقدام به یادداشت برداری و تدوین برداشت خود از متون علمی خواهد نمود. خلاصه برداری، بازنویسی و یادداشت برداری از جمله عناوینی است که هر محقق باید نسبت به کسب مهارت های آن بر اساس استانداردهای تعریف شده در هر یک، اقدام نماید.
۴	پردازش مطالب (بازنویسی)، مقایسه کردن، طبقه بندی کردن، تحلیل و نقد و جمع بندی داشتن و...	در این مرحله پژوهشگر پس از مطالعه هر بسته محتوایی، به نکات تازه ای خواهد رسید. به عنوان مثال متوجه خواهد شد که در تحلیل مفهوم معاطات و یا مفهوم ضرر و یا ادله حرمت نکاح شغار و یا مثال های دیگری که ذکر آن گذشت، دو یا چند دیدگاه متفاوت و گاه متضاد وجود دارد که هر دیدگاهی از ادله و استنادات خاصی جهت اثبات ادعای خود بهره می برد. این تفاوت دیدگاه ها را می توان در برابر هم قرار داده و از تقابل های میان آنها بهره جست.

نگارش تحقیق		
ردیف	فرایند و عناصر	ملاحظات
۱	مشخصات مولف	این مشخصات عبارتست از: نام و نام خانوادگی مولف، پایه تحصیلی، تاریخ تولد، شماره ملی، شماره پرونده حوزه، مدرک تحصیلی غیرحوزوی، نام و آدرس واحد آموزشی، عنوان پژوهش، عنوان درس مربوطه، تاریخ ارائه پژوهش، نام استاد.
۲	شناسنامه اثر	عنوان باید از کلمات کلیدی موجود در مسئله تحقیق ساخته شود. حتی الامکان مختصر، گویا و جذاب بوده تا انگیزه خواننده را نسبت به مطالعه اثر برانگیزاند.
		چکیده مقاله در حدود ۱۰۰ تا ۲۰۰ کلمه است. توصیه می شود تا چکیده مقاله را پس از پایان کامل مقاله بنویسیم. در چکیده باید به مسئله، اهمیت حل آن، روش و نوع منابعی که بهره بردیم و اهم نتایج و دستاوردها و نوآوری های بحث اشاره کنیم. البته نتایج مهم را بیاوریم و اشاره کافی نیست. چکیده باید به حدی گویا باشد که خواننده ر از خواندن اجمالی کل مقاله بی نیاز کند و اطلاع رسانی کافی به مخاطبان را تأمین کند.
۳	پیش درآمد پژوهش (مقدمه)	کلید واژه
		واژه های کلیدی مقاله پس از چکیده قرار می گیرند و میانگین تعداد واژه های کلیدی یک مقاله، شش کلمه است. کلید واژه ها باید با واژه های اصلی عنوان و مسئله تحقیق و تا حد امکان با سرفصل های مقاله تناسب داشته باشد و در مجموع مسائل اصلی مقاله را نشان دهد.
		مقدمه و یا همان پیش درآمد تحقیق عهده دار پاسخگویی به این دست از سؤالات است: ۱. مسئله اصلی این پژوهش چیست؟ ۲. این تحقیق چه اهمیتی دارد؟ ۳. آثار علمی (مقاله، کتاب، پایان نامه و...) که در همین موضوع و یا موضوعات بسیار نزدیک به مسئله پژوهش شما نگاشته شده اند، از چه کسانی و دارای چه ویژگی هایی هستند؟

نگارش تحقیق		
ردیف	فرایند و عناصر	ملاحظات
		<p>۴. بخش ها و قسمت های تحقیق که برآمده از سؤالات فرعی شما می باشند، چیست؟</p> <p>۵. دیدگاه ها و فرضیه های موجود در مسئله کدام است؟</p> <p>مقدمه نباید بلند و مفصل باشد. بهتر است طول مقدمه، حداکثر دو صفحه یا یک ششم کل مقاله باشد.</p>
		<p>۱. گرچه مقاله برخلاف پایان نامه، فهرست مطالب ندارد، دارای عناوین داخلی است. تعیین محورها و عناوین داخلی در بدنه مقاله، ارتباط و انسجام منطقی بین قسمت های مختلف را تقویت می کند؛</p> <p>۲. در تعیین عنوان های داخلی باید از سؤالات فرعی بهره برد. به این صورت که از هر سؤال فرعی یک تیتر ساخته و در ابتدای فصل یا بخش مناسب قرار می دهید؛</p> <p>۳. در صورت نیاز می توان عنوان های داخلی را به موضوعات و عناوین جزئی تر تقسیم کرد. این روش تا رسیدن به سؤال ساده ای که پاسخ آن تنها به یک یا چند پاراگراف نیاز دارد، قابل پیگیری است.</p>
۴	بدنه پژوهش	<p>۱. هر عبارت در متن مقاله باید مستند به منابع معتبر و یا مستدل به برهان باشد. عبارتی که نه مستند است و نه مستدل، در حکم مهمان ناخوانده است؛</p> <p>۲. مستندات که در بدنه مقاله ذکر می شود در دو قالب قابل ارائه است: نقل قول مستقیم و نقل قول غیر مستقیم. در این فرض لازم است اصول استناد دهی و ارجاع علمی مراعات گردد؛</p> <p>۳. ارجاع محقق در مقاله نباید به قدری باشد که تحلیل پدیدآورنده مقاله را کم رنگ کند. به سخن دیگر، در ارجاعات و گفتارها باید به حداقل بسنده کرد؛</p>
		<p>۱. حجم هر مقاله وابسته به مجموعه اطلاعاتی است که فراهم شده است؛</p> <p>۲. بهترین مقاله، اثری است که با کمترین کلمات بیشترین فایده علمی را منتقل سازد؛</p> <p>۳. استفاده از جمله های ساده، گویا و صحیح از ضرورت های اجتناب ناپذیر یک مقاله علمی است؛</p> <p>۴. اشاره به نظریات رقیب در حل مسئله، نقد مستند و مستدل آنها و بیان نظریه مختار، از عمده ترین مباحث بدنه مقاله است.</p>
۵	جمع بندی پژوهش (نتیجه گیری)	<p>حاصل پژوهش بدون بیان مجدد ادله و شواهد در قسمت نتیجه بیان می شود؛</p>
۶	استناددهی	<p>سبک های استناددهی متنوع است و پژوهشگر می تواند براساس راهنمای نویسندگانی که از طرف جشنواره علمی یا مجله علمی که قرار است اثر خود را اسال نماید مراجعه نماید با این حال دو سبک عمده در استناد دهی موجود است:</p> <p>۱. ارجاع درون متنی: این شیوه بخاطر سهولت و سرعت، بهم نزدن تمرکز ذهنی خواننده و رواج جهانی، بر سایر روشها برتری دارد. این شیوه به دو نحو است: نام صاحب اثر، تاریخ انتشار اثر و شماره جلد و صفحه. مانند: آخوند خراسانی، ۱۴۱۲، ج ۱ ص ۱۵۰. در این شیوه نام اثر ذکر نمی شود. دوم: نام صاحب اثر، اسم اثر، جلد و صفحه مثلا: آخوند خراسانی، کفایه الاصول، ج ۱ ص ۱۵۰. در این شیوه، سال ذکر نمی شود. البته در هر صورت مشخصات کامل منبع در پایان و تحت عنوان کتابنامه درج می شود مثلا: آخوند خراسانی، محمدکاظم، کفایه الاصول، قم، موسسه آل البیت، چاپ سوم، ۱۴۱۲ ه. ق. البته شیوه های دیگری هم برای این قسمت ذکر شده که می توان به کتابهای مفصل تر در این زمینه رجوع کرد</p>

نگارش تحقیق		
ملاحظات	فرایند و عناصر	ردیف
<p>۲. ارجاع در خارج از متن (پاورقی یا پی نوشت): تفاوت این سبک با سبک نخست در این است که، ارجاع در ذیل هر صفحه (پاورقی) یا در پایان مقاله ذکر می‌شود. در این روش هم باید مشخصات کامل منبع، در انتهای اثر تحت عنوان کتابنامه به ترتیبی که در بالا گفته شده است، ذکر شود</p> <p>به نظر می‌رسد در مقالات ارجاعات درون متنی و در پایان نامه‌ها و کتاب‌های ارجاعات خارج از متن، مناسب‌تر باشند.</p>		

فصل دوم: راهنمای طلاب

گام اول: انتخاب موضوع

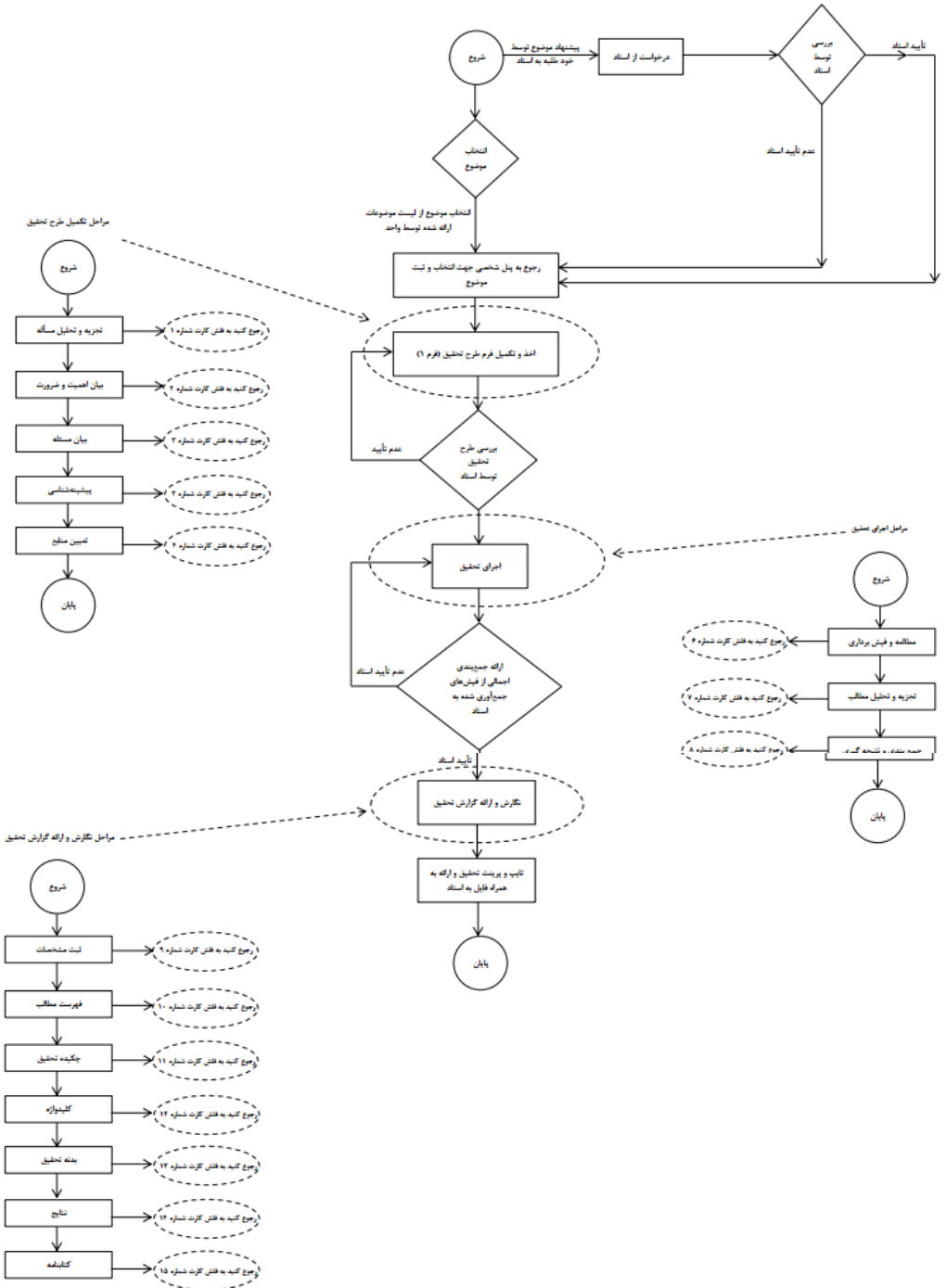
بعد از معرفی و پیشنهاد موضوعات و مسائل پژوهشی توسط مدیریت واحد آموزشی، طلاب مسئله خود را انتخاب می‌کنند. طبق شیوه نامه باید سازوکار انتخاب مسائل توسط طلاب در سامانه نجاج و پنل شخصی آنها، تهیه و معرفی شود. البته در انتخاب مسائل این امکان برای طلاب وجود دارد که مسائلی را خارج از پیشنهادات واحد آموزشی به استاد مربوطه ارائه نمایند تا در صورت تصویب و تایید آن را انجام دهند.^۱ معاون محترم پژوهش واحد آموزشی، باید سازوکار لازم برای این امر را آماده نمایند.

نکته مهم در پژوهش‌های کلاسی برخوردار از سقف ۵ نمره این است که هر طلبه در هر نیم سال تحصیلی تنها موظف است در یک درس از دروس مجاز پژوهش انجام دهد.^۲ انجام پژوهش در سایر دروس به صورت اختیاری و به صلاحدید استاد است.^۳ آخرین نکته در خصوص تکالیف پژوهشی این است که این تکالیف باید به صورت انفرادی انجام گیرد و پژوهش‌های گروهی پذیرفته شده نیست.^۴

گام دوم: انجام تحقیق

هر تحقیق از سه مرحله طراحی، اجرا و گزارش تشکیل شده است. در ذیل، فرآیند انجام تکالیف کلاسی - پژوهشی به همراه توضیح اصطلاحات، جهت استفاده طلاب ارائه شده است:^۵

-
۱. ر. ک شیوه نامه ساماندهی فعالیتهای کلاسی - پژوهشی، ماده ۷
 ۲. ر. ک شیوه نامه ساماندهی فعالیتهای کلاسی - پژوهشی، ماده ۵
 ۳. ر. ک شیوه نامه ساماندهی فعالیتهای کلاسی - پژوهشی، ماده ۲۰
 ۴. ر. ک شیوه نامه ساماندهی فعالیتهای کلاسی - پژوهشی، ماده ۸
 ۵. به استناد گرامی توصیه می‌شود حتی المقدور، فلوچارت ذیل را به همراه فلش کارتهای مربوطه در اندازه مناسب چاپ کرده و در منظر طلاب و در کلاس‌های درس نصب نمایند.

فلش کارتها

مراحل تکمیل طرح تحقیق

فلش کارت شماره ۱

تجزیه و تحلیل مسئله

۱. حسن السؤال نصف العلم. پیش از پرداختن به پاسخ، باید مسئله را خوب شناخت. شناخت مسئله عبارت است از شناخت عناصر مسئله، نوع مسئله و خصوصیات عناصر.
۲. **عناصر مسئله** عبارت‌اند از موضوع، محمول و نسبت حکمیه. مثلاً در مسئله "هل الأمر بالمعروف واجب (علی...)"؛ "أو لا؟"؛ موضوع: "الأمر بالمعروف"، محمول: "واجب" و نسبت حکمیه: "وجوب الأمر بالمعروف" است. بدون شناخت عناصر مسئله، پاسخ گویی به آن ممکن نیست. زیرا پاسخگویی به مسئله یعنی اذعان به مطابقت یا عدم مطابقت نسبت حکمیه با واقع. این امر متوقف بر تصور نسبت حکمیه و تصور نسبت حکمیه متوقف بر تصور موضوع و محمول است.
۳. در تعیین **نوع مسئله**، پژوهشگر باید بداند مسئله پژوهش، مطلب مای شارحه است یا مطلب هل یا مطلب لم؟ مطلب‌ما سؤال از حقیقت و ماهیت و چیستی است. مثل: ما هو حقیقه البیع؟ مطلب هل (بسیطه) سؤال از اصل وجود یک حقیقت و ماهیت است مثل هل البرزخ موجود؟ و مطلب هل (مربکه) سؤال از ثبوت خصوصیت و ویژگی برای یک حقیقت و ماهیت؛ مثل: هل البیع تأسیسی ام امضایی؟، مطلب لم، سؤال از علت و دلیل حکم است. "چرا خداوند یکتاست؟" "ادله حرمت غنا در فقه شیعه چیست؟" "چرا شرور وجود دارند؟". شناخت نوع مسئله، رویکرد شما را در بیان مطالب مشخص می‌کند: اینکه باید از علت‌ها سخن بگویید و آنها را که در زبان دیگران آمده توصیف کنید یا اینکه به کشف علت‌های تازه پردازید. اینکه اصل تحقق یک مشکل و موضوع را می‌خواهید ثابت کنید یا بفرض تحقق آنها می‌خواهید آثاری را برشمارید و..
۴. مراد از **خصوصیات عناصر مسئله**، قیودی است که برای هریک از عناصر مسئله در نظر گرفته می‌شود. به عنوان مثال در مسئله "هل البیع المکره صحیح فی نظر الشهدی الثانی ره ام لا؟"، حکم، "صحت"، موضوع "بیع" و قید موضوع "اکراه"، و نسبت حکمیه "صحت بیع اکراهی" و قید آن، "از منظر شهید ثانی ره" است. بدون شناخت خصوصیات، محدوده اطلاعاتی که باید برای انجام پژوهش جمع‌آوری شوند مشخص نشده و پژوهشگر دچار سردگمی می‌شود.
۵. یک سؤال اصلی به سؤالات جزئی‌تر تجزیه و تقسیم می‌شود. سؤالات فرعی باید به گونه‌ای باشند که پاسخگویی به آنها، در واقع پاسخگویی به بخشی از سؤال اصلی باشد؛ مثلاً در سؤال

اصلی "ادله حرمت غنا در فقه شیعه چیست"، سؤالات فرعی عبارت‌اند از: دلالت آیات بر حرمت غنا چگونه است؟ دلالت روایات بر حرمت غنا چگونه است؟ دلالت سایر ادله (اجماع، و ...) در حرمت غنا چگونه است؟ بعد از پاسخگویی به سؤالات فرعی، پژوهشگر می‌تواند نظر مختار خود را بیان کند.

طراحی سؤالات فرعی در واقع ترسیم یک نقشه ذهنی منظم برای طی کردن مسیر پژوهش است. در طراحی سؤالات فرعی، می‌توانید از مدل بارش فکری استفاده کنید. در این مدل، ابتدا تمام سؤالات مرتبط و غیر مرتبط با مسئله اصلی را بدون صرف زیاد وقت، یادداشت کرده و سپس با تأمل و مشورت اساتید سؤالات غیر مرتبط را حذف نمایید. سؤالات اصلی و فرعی هم در مقدمه پایان‌نامه و هم در طرح تحقیق ذکر می‌شوند. البته طبق سند شیوه‌نامه ساماندهی فعالیت‌های کلاسی - پژوهشی، سؤالات اصلی و فرعی در پیش‌درآمد پژوهش ذکر می‌شوند که در واقع همان مقدمه است. معمول نیست که هم مقدمه بیاورند و هم پیش‌درآمد.

فلش کارت شماره ۲

بیان اهمیت و ضرورت

- این بخش در واقع، اولویت و جایگاه مسئله پژوهشی را مشخص می‌کند.
- در بیان اهمیت و ضرورت، دو جنبه سلبی و ایجابی باید بیان شود. اینکه اگر این مسئله انجام نشود چه عوارض و نتایجی دارد و اگر انجام شود چه پیامدهای مثبتی خواهد داشت. این عوارض و پیامدها، ممکن است در آن علم و یا جامعه علمی نمود داشته باشد و ممکن است در جامعه و در بین مردم. طبعاً بیان اهمیت و ضرورت مسئله، متوقف بر شناخت دقیق مسئله و ابعاد آن است.
- اهمیت و ضرورت در طرح تحقیق بیان می‌شود. این عناصر طرح و طرح‌نامه طبق سند شیوه‌نامه ساماندهی فعالیت‌های کلاسی - پژوهشی، در پیش‌درآمد (مقدمه) پژوهش قرار می‌گیرد.

فلش کارت شماره ۳

بیان مسئله

- در بیان مسئله در ضمن چند سطر به مطالب زیر پرداخته می‌شود.
- ابتدا توضیح مختصری از عنصر اصلی هسته مرکزی مسئله داده می‌شود. مثلاً در پژوهش با عنوان "بررسی ادله حرمت غنا"، عنصر اصلی، "غنا" است.
 - بعد به برخی واقعیات موجود و نظریات و مبانی و ... در مورد آن اشاره می‌شود. مثلاً در عنوان بالا، می‌توان به روایاتی اشاره کرد که از غنا نهی می‌کنند و یا به وضعیت غنا و موسیقی در

- کشور و رواج آن و خلط بین این دو و همینطور اختلافات زیاد در مفهوم و مصادیق آن در بین علما اشاره کرد.
۳. در ادامه باید به تبار مسئله اشاره شود. تبار شناسی یعنی مشخص کردن علمی که قرار است مسئله شما در آن علم مورد بررسی قرار بگیرد. مثلاً در مورد غنا، ممکن است به آثار روان شناسانه و جامعه شناسانه آن هم توجه شود ولی مسئله شما بررسی فقهی غنا و بیان حکم آن است. پس تبار مسئله "علم فقه" است.
۴. در آخر هم به محدوده تحقیق اشاره می‌شود. مثلاً ممکن است شما بخواهید ادله حرمت غنا را فقط در کتب شیعی آن هم بعد از شیخ انصاری ره بررسی کنید نه در تمام کتب شیعه. این مطالب باید ضمن یک متن بهم پیوسته بیان شود نه بصورت مجزا.
۵. مطالعه چند بیان مسئله که به صورت استاندارد نوشته شده می‌تواند کمک قابل توجهی به مهارت‌افزایی شما در این زمینه کند. بیان مسئله در طرح تحقیق و همچنین در مرحله نگارش گزارش تحقیق در مقدمه ذکر می‌شود. معیار و اندازه بیان مسئله بستگی به این دارد که با چه مقدار مقدمه‌چینی بتوانیم آن سؤال انتهایی‌اش را که همان سؤال اصلی است تبیین و توجیه کنیم. هر بیان مسئله به یک سؤال ختم می‌شود که همان سؤال اصلی تحقیق است و از عنوان گرفته می‌شود. البته طبق سند شیوه نامه ساماندهی فعالیتهای کلاسی - پژوهشی، بیان مسئله در پیش‌درآمد پژوهش قرار می‌گیرد.

فلش کارت شماره ۴

پیشینه‌شناسی

۱. پیشینه پژوهش (سابقه دارسه فی المسئله): بررسی فعالیت‌های پژوهشی انجام شده پیشین برای حل مسئله پژوهش، است.
۲. پیشینه شناسی فواید زیادی دارد از جمله: ۱ - پرهیز از انجام پژوهش‌های تکراری ۲ - شناخت منابع بیشتر (منابعی که در پژوهش‌های دیگران ذکر شده است) ۳ - شناخت دقیقتر مسئله و زوایای آن ۴ - استفاده از نتایج پژوهش‌ها. ۵ - شناخت نوع مسئله و روش حل آن.
۳. برای پیشینه شناسی علاوه بر استفاده از راهنمایی اساتید می‌توان از بانک‌های اطلاعات علوم حوزوی مانند سایت مرکز تحقیقات رایانه‌ای علوم اسلامی (نورمگز)، نرم افزارهای این مرکز، سایت کتابخانه‌ها و مراکز علمی مهم کشور، جستجوی در سایتهای جستجوگر و... استفاده کرد.
۴. دقت شود که در این بخش، قرار نیست تنها نام چند منبع ذکر شود. بلکه باید با بررسی مطالب آنها، بیان کرد که آیا آنها توانسته اند حق مطلب را در این بحث ادا کنند یا خیر؟ و چه نقص‌ها و

- خلأهایی وجود دارد. در این بخش باید حداقل، منابع بسیارمهم و مرتبط به ترتیب تاریخ تألیف آنها، بررسی شده باشند.
۵. پیشینه، اصطلاح دیگری دارد که آنرا پیشینه مسئله (سابقه مسئله) می‌نامند. در این بخش به سن و سال مسئله و اینکه از چه زمانی مطرح شده، چه کسانی اولین بار مطرح کرده‌اند، مسئله چه سیر تغییراتی داشته و... توجه می‌شود.
 ۶. ذکر پیشینه طبق سند شیوه نامه ساماندهی فعالیتهای کلاسی - پژوهشی، لازم نیست. اما در فرآیند انجام تحقیق، به پژوهشگر کمک بسیار زیادی می‌کند.

فلش کارت شماره ۵

تعیین منابع

۷. منبع عبارت است هر آنچه پژوهشگر بتواند با استفاده و مراجعه به آن پرسش های مربوط به مسئله پژوهشی خود را بیابد. کتاب ها، مقالات، پایان نامه‌ها، پایگاه‌های استنادی موجود در فضای مجازی، نرم افزارهای علوم حوزوی، استفتائات، متن تقریرات دروس، پاسخ‌های شفاهی اساتید و... همگی می‌توانند منابع تحقیق پژوهشگر به شمار بیایند، البته به شرط آنکه از اعتبار مناسب برخوردار باشند.
۱. اگر پژوهشگر نظریات مطرح در یک مسئله را به طور مستقیم از آثار خود صاحب نظریه جستجو کند، بر اعتبار و اتقان بیشتر تحقیق او افزوده می‌شود.
۲. منابع اقسام گوناگونی از جمله مکتوب، غیر مکتوب (شنیداری، دیداری) و... دارند با این حال، عمدتاً پژوهش‌های حوزوی به روش کتابخانه‌ای و با استفاده از منابع مکتوب و نوشتاری است.
۳. برای شناسایی منابع علاوه بر استفاده از راهنمایی اساتید می‌توانید از بانک‌های اطلاعات علوم حوزوی مانند سایت مرکز تحقیقات رایانه‌ای علوم اسلامی (نورمگز)، نرم افزارهای این مرکز، سایت کتابخانه‌ها و مراکز علمی مهم کشور، جستجوی در سایتهای جستجوگر و... استفاده کرد.
۴. در مرحله نوشتن طرح تحقیق، باید منابع مشخص شوند. در این مرحله نیاز به معرفی دقیق و کامل منابع نیست اما بعد از تدوین و نگارش تحقیق، در انتهای آن و در بخش کتاب‌نامه، منابع به صورت دقیق و کامل معرفی می‌شوند.

مراحل اجرای تحقیق

فلش کارت شماره ۶

مطالعه و فیش برداری

۱. قبل از شروع به مطالعه و فیش برداری، منابع باید تهیه شوند. استفاده از کتابخانه مدرسه، شهر و...، نرم افزارهای مرکز تحقیقات رایانه‌ای علوم اسلامی نور که تقریباً بسیار از منابع فقهی، اصولی، کلامی، ادبیات و... را درون خود جای داده است، سایت‌ها و پایگاه‌های اطلاعاتی و... با مشورت اساتید می‌تواند در این زمینه راهگشا باشد.
۲. گام دوم و شاید طلایی‌ترین گام، پیدا کردن مطالب مرتبط با مسئله در منابع است. رجوع به فهرست کتب، چکیده مقالات، استفاده از کلمات کلیدی دقیق و مناسب برای جستجو در نرم‌افزارها و سایت‌ها و... در کنار مشاوره اساتید، مؤثر است. انتخاب کلمات کلیدی نیازمند مهارت است که با تمرین و مطالعه اجمالی پیرامون مسئله به مرور حاصل می‌شود. با این حال چند نکته قابل توجه است: ۱ - استفاده از مشتقات مختلف یک کلمه برای جستجو. مثلاً اگر به دنبال مطلبی در مورد بدهکاری (دین) هستید جستجوی کلماتی مانند دین، دائن، مدیون و... کمک کار است. ۲ - استفاده از ترکیباتی که کلمات مشابه را خارج کند. مثلاً چون هنگام جستجو امکان اعراب‌گذاری برای واژه "دین" نیست و این واژه مشترک است بین دین (بدهکار) و دین (آیین)، بهتر است از کلمه دین به‌مراه دائن و... استفاده شود. ۳ - محدود کردن دامنه جستجو به منابع تعیین شده ۴ - استفاده از کلماتی که حتی المقدور شما را به آن مطلبی که نیازمندید می‌رساند. به عنوان مثال ممکن است شما به دنبال تحقیق در مورد "ماهیت عقد" هستید. از واژه "عقد" در بسیاری از ابواب فقهی سخن به میان آمده است. با این حال شما می‌توانید با استفاده از کلماتی مانند: ماهیه العقد، العقد هو، نظریه العقد و... با سرعت بیشتری به مطلب مورد نظر دست یابید.
۳. بعد از یافتن مطالب مرتبط باید آنها را یادداشت کنید. ذکر آدرس در هر فیش ضروری است.
۴. مرحله بعد طبقه‌بندی فیش‌هاست. فیش‌های مرتبط با هم را در کنار هم قرار داده و دسته بندی کنید. مثلاً اگر در مورد "ادله حرمت شرب خمر" جستجو می‌کنید، فیش‌هایی که به آیات پرداخته را از فیش‌هایی که به روایات پرداخته جدا کنید. فیش‌هایی که به سند روایات توجه کرده در یک دسته و آنهایی که به دلالت روایات توجه کرده را در دسته دیگر قرار می‌دهید. فیش‌هایی که به تبیین پرداخته از فیش‌هایی که به نقد پرداخته جدا شوند و... دقت کنید که در مرحله طبقه‌بندی فیش‌ها، نیاز به مطالعه تفصیلی فیش‌ها ندارید. مطالعه اجمالی به همین میزان که بتواند به دسته‌بندی فیش‌های مرتبط کمک کند کافی است. مطالعه تفصیلی فیش‌ها در مرحله بعد انجام می‌شود.

فلس کارت شماره ۷

تجزیه و تحلیل مطالب

۱. در تجزیه و تحلیل مطالب باید عناصر و اجزاء هر قضیه (موضوع، محمول، نسبت حکمی، حکم، سور قضیه و قیود موضوع و محمول) مورد توجه بوده و مفاهیم آن‌ها برای پژوهشگر معلوم باشد.
۲. ربط بین هر یک از قضایا معلوم شود؛ یعنی مشخص شود کدام یک از آن‌ها مقدمه است برای دیگری و کدام یک فرع بر قضایای پیشین است.
۳. باید نوع استدلال (قیاس، استقراء و تمثیل) و شکل استدلال و محتوای آن برای پژوهشگر معلوم باشد.
۴. باید ارکان هر نظریه و قول، یعنی اصل مدعا و دلیل آن از هم بازشناخته شوند.
۵. می‌توان مراحل کلی تحلیل مطالب را اینگونه ترسیم کرد: ۱ - **مرحله درک و فهم**: ابتدا باید فهم درست و روشنی از سخنان جمع آوری شده دیگران به دست آوریم. در این مرحله باید بتوانیم کانون اصلی و به اصطلاح لب کلام دیگران را با ادبیات خودمان بازنویسی کنیم. پرداختن به تفاوت‌ها و شباهت‌های اقوال، بیان مثالهای جدید و... نشان از تحقق این مرحله نزد پژوهشگر دارد. این مرحله، مرحله ای بالاتر از ترجمه صرف مطلب است. بلکه دستیابی به نکته-ای است که در ذهن صاحب نظریه وجود داشته. در این مرحله شناخت عناصر اندیشه و نظریه اتفاق می‌افتد. لازمه این مرحله دقیق خوانی مطلب و نظریه است ۲ - **مرحله تحلیل**: در این مرحله پژوهشگر باید بتواند عناصر نهفته‌ای که در شکل‌گیری مطلب و نظریه مورد بررسی نقش داشته را کشف و بیان کند. مثلاً ممکن است بگوید این مطلب و نظریه مصنف به خاطر فلان مبنای خاص اوست و یا لوازم و پیامدهایی که این مطلب به دنبال خود دارد را بیان کند. در واقع این مرحله، مرحله تعیین پیش‌فرض‌ها، مبانی و لوازم و آثار اندیشه است. ۳ - **مرحله نقد و ارزیابی**: در این مرحله نوبت به اظهار نظر در مورد مطلب است. مطلب جمع آوری شده که در مراحل قبل تحلیل شده بود از حیث صحت گزاره‌ها، شکل و محتوای استدلال، پیش‌فرض‌ها و مبانی، لوازم و نتایج، منابع مراجعه شده و... مورد بررسی قرار می‌گیرند. در این مرحله در واقع موارد موافقت یا مخالفت با یک اندیشه و دلایل آن را بیان می‌کنیم. ۴ - **مرحله تولید**: چنانچه پژوهشگر در مورد مسئله، نظری نو - که البته ممکن است در نتیجه باشد یا در ادله - و قصد ارائه آن را داشته باشد، می‌تواند در این مرحله بیان کند. پرداختن به پرسش‌های احتمالی در مورد نظریه جدید و به اصطلاح "دفع دخل مقدرها" می‌تواند بر غنای نظریه بیفزاید. البته مرحله تولید، بعد از جمع‌بندی نظریه‌های موجود در این زمینه انجام خواهد شد.

فلش کارت شماره ۸

جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

۱. جمع‌بندی و نتیجه‌گیری در سه مقطع اتفاق می‌افتد. ۱ - جمع‌بندی هر قبول و نظریه، ۲ - جمع‌بندی هر بخش و فصل - که بر اساس سؤالات فرعی تنظیم شده و در واقع خلاصه پاسخ شما به آن سؤال فرعی است - ۳ - جمع‌بندی کل نظریات و ارائه نظر جدید - در صورت وجود - که در پایان تحقیق ارائه می‌شود.
۲. در مورد هر مطلب و اندیشه‌ای که جمع‌آوری شده، باید سه مرحله فهم و تحلیل و نقد، طی شود. ذکر نکات برجسته در هر کدام از این مراحل در یک جمع‌بندی مختصر و گویا، بیان‌کننده میزان علمیت پژوهشگر است.
۳. در هنگام نوشتن جمع‌بندی‌های درست نیست که قسمت‌هایی از متن تحقیق را عیناً تکرار کنیم بلکه باید با عبارت پردازی‌های جدید، ماحصل بررسی را ذکر کنیم.
۴. جمع‌بندی باید با میزان بررسی ما متناسب باشد. بنابراین اگر در هر یک از مراحل سه‌گانه بالا، مطلبی را بررسی نکرده‌ایم، نمی‌توان در جمع‌بندی به آن اشاره کرد.

مراحل نگارش و ارائه گزارش تحقیق

فلش کارت شماره ۹

ثبت مشخصات

۱. این مشخصات در صفحه اول تحقیق درج شده و شامل: نام و نام خانوادگی پژوهشگر، پایه تحصیلی، تاریخ تولد، شماره ملی، شماره پرونده حوزه، مدرک تحصیلی غیرحوزوی، نام و آدرس واحد آموزشی، عنوان پژوهش، عنوان درس مورد نظر، تاریخ ارائه پژوهش، نام استاد است.
۵. عنوان تحقیق برگرفته شده از مسئله اصلی تحقیق است. می‌توانید با حذف کلمه پرسشی از سؤال اصلی تحقیق، عنوان را بسازید. مثلاً اگر سؤال اصلی تحقیق، "ادله حرمت غنا در فقه شیعه چیست" باشد عنوان تحقیق "حرمت غنا در فقه شیعه"، خواهد بود.
۶. عنوان تحقیق نباید اعم یا اخص از محتوای تحقیق باشد. از این رو، در مثال فوق، عنوان "غنا"، "غنا در فقه شیعه"، "ممنوعیت غنا" و یا حتی "حرمت غنا"، مناسب نیست؛ زیرا در مثال فوق، هدف تحقیق شما صرف مفهوم‌شناسی نیست بلکه در صدد بررسی ادله حرمت هستید. ضمناً ادله حرمت در فقه شیعه مد نظر شماست نه فقه عامه.

فلش کارت شماره ۱۰

تهیه فهرست مطالب

۱. مقالات فهرست ندارند. فهرست مطالب مخصوص پایان‌نامه‌ها، کتاب‌ها و ... است. با این حال شما می‌توانید در صفحه دوم تحقیق، فهرستی از مطالب خود را آماده و درج نمایید.
۲. عناوین هر فصل باید بر اساس سؤالات فرعی که در مراحل قبل آماده کردیده‌اید تنظیم شود.

فلش کارت شماره ۱۱

تهیه چکیده تحقیق

- در چکیده باید به تعریف مسئله، پیشینه پژوهش، نظرات مطرح در مسئله، نتایج پژوهش، منابع و روش و اهداف پژوهش در ضمن یک متن یکپارچه و شفاف اشاره کرد.
۱. در چکیده نباید به استدلال، مستندسازی، ارجاع‌دهی به متن تحقیق، ذکر مثال، توضیح مفاهیم، ذکر تمامی منابع، پرداخت.
 ۲. در چکیده به مطالب اساسی و نتایج مندرج در پژوهش در قالب یک متن یکپارچه و گویا - و نه به صورت فهرست وار - اشاره می‌شود.
 ۳. حجم چکیده بستگی به حجم تحقیق دارد با این حال، می‌توان آن را در حدود ۱۰۰ تا ۲۰۰ کلمه تنظیم کرد.
 ۴. چکیده با اینکه در ابتدای تحقیق قرار می‌گیرد ولی توصیه می‌شود آن را پس از اتمام کامل تحقیق و حتی بعد از نگارش سایر بخش‌ها آماده کنیم.
 ۵. چکیده نه نتیجه است نه مقدمه و نه خلاصه تحقیق. بلکه یک بخش مستقل در تحقیق است که به خواننده کمک می‌کند تا در یک نمای کلی، با روش و ستاوردهای شما آشنا شود.
 - ۶.

فلش کارت شماره ۱۲

تهیه کلیدواژه

۱. کلیدواژه در واقع به خواننده کمک می‌کند تا بفهمد که شالوده تحقیق بر محور چه اصطلاحات و مفاهیم تخصصی بنا شده است.
۲. کلیدواژه‌ها باید با واژه‌های اصلی عنوان و مسئله تحقیق و تا حد امکان با سرفصل‌های آن تناسب داشته باشد. البته نباید تصور کرد که هر واژه به کار رفته در عنوان می‌تواند کلیدواژه باشد و یا حتماً باید عیناً واژگان کلیدی در عنوان تحقیق بیان شده باشد. مثلاً در تحقیقی با عنوان "معیاربرتری روش تفسیر موضوعی بر ترتیبی و رابطه آن دو" واژه‌های معیار، برتری، رابطه، روش، واژه کلیدی نیستند. بلکه واژگانی مانند تفسیر موضوعی، تفسیر ترتیبی، روش تفسیر، تقدم تفسیر موضوعی باید ذکر شوند.

۳. کلیدواژه‌ها نباید توضیح داده و تفسیر شوند. بلکه تنها به ذکر آنها بسنده می‌شود.
۴. واژه‌های کلیدی، پس از چکیده قرار می‌گیرند و معمولاً بین سه تا ده کلمه است.

فلش کارت شماره ۱۳

نگارش بدنه تحقیق: بیان مطالب و یافته‌ها / استناددهی

۱. نگارش بدنه تحقیق باید زمانی انجام شود که پژوهشگر اطمینان یافته مسئله پژوهش خود را حل کرده و یا چند گام به آن نزدیک شده است؛ یعنی به اندازه کافی فیش و مطالب مرتبط جمع‌آوری و آنها را تجزیه و تحلیل کرده است. هرچقدر در مرحله فیش برداری و تجزیه و تحلیل مطالب، بهتر عمل کرده باشید در مرحله تدوین با مشکلات کمتری مواجه خواهید بود.
۲. برای مدیریت زمان، اگر فیش‌های مرتبط با هر فصل تحقیق کامل شده‌اند، می‌توانید از نگارش همان فصل شروع کنید. مثلاً اگر در تحقیقی با عنوان "بررسی ادله حرمت غنا در فقه شیعه"، فیش‌های مربوط به "مفهوم شناسی غنا" کامل شده و بر محتوای آن مسلط‌اید، می‌توانید محتوای این فصل را بنویسید. برای این کار ابتدا یک پیش‌نویس آماده کرده و مجدداً مطالعه و نواقص آن را رفع کنید. سپس با ارائه به اساتید و مشورت با آنها، متن نهایی فصل را آماده سازید. این کار را برای سایر فصول نیز به همین ترتیب ادامه دهید.
۳. مطالب تحقیق از دو حال خارج نیستند: یا مستندند یا مستدل. یعنی بخشی از مطالب، نقل قول‌هایی است که باید مستند و دقیق ذکر شوند. بخش دیگر، توضیح آن نقل‌قول‌ها، بیان استدلال‌های موجود در آنها و یا نقد و ارزیابی آنهاست. بنابراین از ذکر مطالبی که در هیچ یک از این دو دسته نمی‌گنجد بپرهیزید. عبارت پردازیهای اضافی در حکم مهمان ناخوانده‌اند و باعث کاهش ارزش علمی تحقیق می‌شوند.
۴. بهترین تحقیقات، آنهایی هستند که با کمترین و گویاترین عبارات، بیشترین محتوای علمی را ارائه کرده باشند. نگارش چنین متنی نیازمند تمرین فراوان است. برای تحقق این امر تنها توان عبارت پردازی و رعایت نکات دستوری زبان کافی نیست بلکه باید توان نوشتن پاراگراف‌های استاندارد هم ایجاد شود. برای اطلاع از این امر به منابع موجود رجوع کنید.
۵. در نقل‌قول‌ها باید استناددهی کاملاً رعایت شود. سبک‌های استناد دهی متنوع است و می‌توان براساس دستورالعمل‌های اعلامی از طرف واحد آموزشی اقدام کرد. با این حال در ذیل به دو سبک ارجاع دهی اشاره می‌شود.
۶. دو سبک ارجاع دهی: الف: ارجاع درون متنی: که شیوه‌های مختلفی دارد. یک شیوه رایج آن عبارت است از اینکه بعد از نقل قول، در همان متن تحقیق منبع را به این صورت ذکر می‌کنید: نام صاحب اثر، اسم اثر، جلد و صفحه مثلاً: آخوند خراسانی، کفایه الاصول، ج ۱ ص ۱۵۰. ب: ارجاع در خارج از متن (پاورقی یا پی‌نوشت). مانند بالا.

در هر دو سبک، در انتهای تحقیق و در قسمت کتابنامه باید منابع بصورت کامل معرفی شوند.

فلش کارت شماره ۱۴

بیان نتایج

۷. در واقع حاصل پژوهش است بدون بیان ادله و شواهد و ارجاعات و استناد دهی. در بخش نتیجه به نکات برجسته تحقیق و احوانا نوآوریها بدون اطاله کلام اشاره می‌شود.
۸. می‌توان تمام نتایج به دست آمده را به صورت شماره‌وار و به ترتیب فصول، در انتهای تحقیق ذکر کرد.
۹. در بخش نتایج نباید هیچ ادعای جدیدی مطرح شود. نتیجه پایان بررسی است نه میانه آن. پس باید از طرح هر گونه ادعایی که در متن تحقیق در باره آن بررسی صورت نگرفته پرهیز کرد.
۱. نتیجه ذکر خلاصه وار مطالب نیست. بلکه حاصل آن چیزی است که به طور منطقی و بعد از بررسی‌ها به آن رسیده‌ایم.
۲. نتیجه بر خلاف چکیده، حاوی اشاره به مسئله، پیشینه، منابع، ذکر دیدگاه‌های مختلف در مسئله و اشاره به روش و اهداف تحقیق نیست. البته در چکیده اهم نتایج بحث باید بیاید.
۳. نتیجه تکرار عین بخش‌هایی از متن تحقیق نیست. بلکه باید با عبارت پردازیهای جدید، محصول پژوهش را بیان کرد.
۴. در این بخش می‌توان مسیره‌ها و افق‌هایی را که در آینده برای سایر پژوهشگران قابل پیگیری است به آنها توصیه کرد.
۵. حجم نتایج باید متناسب با میزان دستاوردها و بررسی‌های تحقیق باشد.

فلش کارت شماره ۱۵

کتاب‌نامه

۱. در این بخش، پژوهشگر باید تمامی منابع استفاده شده در متن تحقیق را بصورت کامل (شامل مشخصات صاحب اثر، نام اثر، شماره جلد، ناشر، نوبت چاپ، سال نشر، ...) معرفی نماید.
۲. در ترتیب مشخصات کتاب‌شناختی، نظرات مختلفی وجود دارد با این حال می‌توان طبق هریک از این نمونه‌ها عمل کرد: نمونه ۱: آخوند خراسانی، محمدکاظم، کفایه الاصول، قم، مؤسسه آل البیت، چاپ سوم، ۱۴۱۲ هـ. ق. نمونه ۲: رحیمی، مهدی، «مقایسه شیوه‌های مستندسازی متن»، فصلنامه معارف عقلی، ش ۵، بهار ۱۳۸۶، ص ۱۴۱ - ۱۷۳.
۳. می‌توان منابع را به صورت دسته بندی شده ذکر کرد. مثلا در دسته اول: کتابها، دسته دوم: مقالات، دسته سوم: مجلات علمی، دسته چهارم: منابع اینترنتی، دسته پنجم: افرادی که با آنها مصاحبه شده و ...

فصل سوم: مسائل نمونه

در این فصل برخی مسائل پژوهشی جهت تسهیل در امر تولید و عرضه مسائل به طلاب، به عنوان نمونه ارائه شده است. مهم‌ترین نکته این است که اساتید محترم می‌توانند با تحدید مسئله ۱، متناسب با سطح علمی - مهارتی طلاب، امکانات واحد آموزشی و حجم مجاز پژوهش، این مسائل را سطح بندی نمایند. به این معنا که با تعیین کردن منابع محدود و مشخص ۲، این مسائل را به گونه‌ای باز تولید نمایند که محصول کار علمی طلبه در شکلهای: گزارش نویسی، خلاصه نویسی و تقریر نظریه، گزارش از نقدهای وارد شده دیگران بر نظریه، گزارش از مقایسات اقوال توسط دیگران، مقایسه، نقد توسط خود طلبه، و بیان نظر احتمالی و میل و اختیار احتمالی علمی او، قابل درجه بندی و سطح بندی باشد. بنابراین تعبیر "بررسی اقوال وادله" بیشتر ناظر به ماهیت عمده مسائل فقهی که متکی به جمع آوری و تجزیه و تحلیل اقوال فقهاست آمده و از این جهت موضوعیت ندارد. بلکه اساتید محترم می‌توانند حیث محدود کننده موضوع را به صلاحدید خود و با توجه به تناسب علمی - مهارتی طلاب، به صورت استاندارد بازنویسی نمایند.

بخش اول: نمونه مسائل فقه (متناظر با کتاب شرح لمعه)

فقه ۱: کتاب الطهارة / کتاب الصلاة / کتاب الزکاة / کتاب الخمس

۱. بررسی اقوال و ادله در ماهیت و احکام سؤر
۲. بررسی اقوال و ادله در حکم شک در تأخر حدث و طهارت
۳. بررسی اقوال و ادله در معنای آب جاری و کر و حکم آنها در صورت ملاقات با نجس
۴. بررسی مقایسه‌ای ادله امامیه و عامه در کیفیت وضوومواضع آن
۵. بررسی اقوال و ادله در حکم غسله
۶. بررسی اقوال وادله در حکم نماز میت بعد از دفن
۷. بررسی اقوال و ادله درمعنا و احکام کثیرالسفر
۸. بررسی اقوال وادله در ترتیب درقضای نماز
۹. بررسی اقوال وادله در معنای نیت و لزوم استدامه نیت
۱۰. بررسی اقوال وادله در چیزهایی که سجده بر آنها صحیح است از نگاه امامیه و عامه
۱۱. بررسی اقوال وادله در حکم نماز جمعه در عصر غیبت
۱۲. بررسی اقوال و ادله در وجوب یا عدم وجوب زکات بر غیر بالغ
۱۳. بررسی اقوال و ادله در مستحقین زکات
۱۴. بررسی اقوال وادله در احکام زکات تجارت

۱. ر. ک فصل اول، گام اول.

۲. جهت تسهیل در امر شناسایی و معرفی منابع، برخی از منابع در فصل چهارم معرفی شده‌اند.

۱۵. بررسی اقوال در زمان استقرار وجوب زکات در انعام
۱۶. بررسی اقوال وادله در موارد وجوب خمس
۱۷. بررسی اقوال وادله در حکم خمس ارث، هدیه و زمین
۱۸. بررسی اقوال وادله در موارد مصرف خمس
۱۹. بررسی اقوال و ادله در معنا شناسی مفهوم "موونه" و مصادیق آن
۲۰. بررسی اقوال و ادله در معنا، مصادیق و حکم انفال و فیه

فقه ۲ کتاب الصوم / کتاب الحج / کتاب الجهاد / کتاب الکفارات / کتاب النذر و توابعه / کتاب القضاء / کتاب الشهادات / کتاب الوقف / کتاب العقیبه

۱. بررسی اقوال و ادله در زمان نیت روزه
۲. بررسی اقوال وادله در زمان سن بلوغ مذکر و مؤنث
۳. بررسی اقوال در معنا و اعتبار قصد وجه و تمییز در نیت روزه ماه رمضان
۴. بررسی اقوال در ملاک تحقق اکل و شرب و مصادیق آن به عنوان مفطرات روزه ماه رمضان
۵. بررسی اقوال وادله در تعداد مبطلات صوم
۶. بررسی اقوال و ادله در طرق ثبوت هلال
۷. بررسی اقوال وادله در حکم روزه در صورت جماع
۸. بررسی تطبیقی نظر عامه و امامیه در مورد حج قران و افراد
۹. بررسی اقوال و ادله در مورد قضا و فدیة افطار شیخ و شیخه
۱۰. بررسی معنای ممیز و اقوال وادله در حکم عبادات ممیز
۱۱. بررسی اقوال و ادله در اشتراط یاس از برء در وجوب استنابه حج
۱۲. بررسی اقوال وادله در مورد اشتراط ظن سلامت در وجوب حجه الاسلام بر زن
۱۳. بررسی اقوال وادله در اعتبار رجوع به کفایت در استطاعت
۱۴. بررسی اقوال و ادله در اشتراط و عدم اشتراط صیغه خاص در حج بذلی
۱۵. بررسی تطبیقی نظر عامه و امامیه در مورد استطاعت در حج
۱۶. بررسی اقوال و ادله در حکم روزه مستمر المرض و ذوالعطاش
۱۷. بررسی اقوال و ادله در افضلیت مشی یا رکوب در حج
۱۸. بررسی اقوال و ادله در حکم استنابه ممنوع المباشر از حج
۱۹. بررسی اقوال و ادله در حکم جهاد ابتدایی
۲۰. بررسی اقوال و ادله در فیمن یجب قتاله و استثنائات آن
۲۱. بررسی اقوال و ادله در معنا و مصادیق بغات و حکم تقسیم اموال آنها
۲۲. بررسی اقوال و ادله در وجوب عقلی یا شرعی امر به معروف و نهی از منکر

۲۳. بررسی اقوال و ادله در وجوب کفایبی یا عینی امر به معروف و نهی از منکر
۲۴. بررسی اقوال و ادله در حکم قضاوت زن
۲۵. بررسی اقوال و ادله در مدرک، مفاد و تطبیقات قاعده البینه علی المدعی و الیمین علی من انکر
۲۶. بررسی اقوال و ادله در راههای تشخیص مدعی از منکر
۲۷. بررسی اقوال و ادله در معنا و شرطیت عین بودن موقوفه
۲۸. بررسی اقوال و ادله در حکم وقف دین و مال کلی
۲۹. بررسی اقوال و ادله در ماهیت هبه معوض

فقه ۳ کتاب المتاجر / کتاب الدین / کتاب الرهن / کتاب الحجر / کتاب الضمان / کتاب الحوالة / کتاب الکفالة / کتاب الصلح / کتاب الشركة / کتاب المضاربة / کتاب الودیعة / کتاب العاریة / کتاب المزارعة / کتاب المساقاة

۱. بررسی ماهیت و ادله اعتبار بیع معاطاتی
۲. بررسی نسبت بیع غاصب و فضول و ادله صحت یا بطلان بیع غاصب
۳. بررسی ادله اعتبار شرطیت قدرت بر تسلیم در عوضین
۴. بررسی ادله اعتبار شرطیت مملوک بودن در عوضین
۵. بررسی ادله اعتبار شرطیت مجهول نبودن در عوضین
۶. بررسی ماهیت غرر و محوریت آن در شروط عوضین
۷. بررسی معنا، اقسام و ادله حرمت احتکار
۸. بررسی ادله اعتبار خیار مجلس و محدوده جریان آن (در ثمن یا مئمن / بایع و مشتری / بیع و سایر عقود)
۹. بررسی ادله اعتبار خیار حیوان و محدوده جریان آن (در ثمن یا مئمن / بایع و مشتری / بیع و سایر عقود)
۱۰. بررسی ادله اعتبار خیار عیب و محدوده جریان آن (در ثمن یا مئمن / بایع و مشتری / بیع و سایر عقود)
۱۱. بررسی ادله اعتبار خیار غبن و محدوده جریان آن (در ثمن یا مئمن / بایع و مشتری / بیع و سایر عقود)
۱۲. بررسی ماهیت قبض و ضمان تلف کالا قبل و بعد از قبض
۱۳. بررسی اقسام ربا و ادله حرمت آنها
۱۴. بررسی اقوال در مستثنیات ربا
۱۵. بررسی امکان و ماهیت بیع دین به من هو له و به غیر من هو له
۱۶. بررسی اقوال در صحت یا عدم صحت تقسیم دین

۱۷. بررسی ادله صحت یا عدم صحت بیع منفعت، دین، حق
۱۸. بررسی ادله شرطیت قبض در رهن
۱۹. بررسی اقوال در شرطیت رضایت محیل، محتال و محال علیه در احاله
۲۰. بررسی مشروعیت اقسام شرکت و اقوال در صحت یا عدم صحت شرط زیادت ربح
۲۱. بررسی اقوال و ادله در به ارث رسیدن و نقل و انتقال حق شفعه
۲۲. بررسی اقوال در مسقطات شفعه و ادله آنها
۲۳. بررسی اقوال در فرض انقضا مدت مزارعه و به بار نیامدن زراعت
۲۴. بررسی اقوال در موجبات ضمان مستودع در ودیعه
۲۵. بررسی اقوال و ثمرات در تاثیر قبض در لزوم یا صحت هبه
۲۶. بررسی ماهیت، ادله و تطبیقات قاعده نفی سبیل در معاملات
۲۷. بررسی حکم بیع اعیان نجسه و متنجسات
۲۸. بررسی مقایسه‌ای اقسام دسته بندی مکاسب محرمه
۲۹. بررسی ماهیت حکم تکلیفی و وضعی در معاملات
۳۰. بررسی اعتبار معیارهای غیرمتعارف در اندازه گیری ثمن ومثمن (التقدير بغير ما يتعارف- التقدير به)
۳۱. بررسی ادله جواز یا منع بیع اجزاء میته
۳۲. بررسی ماهیت اقاله و نسبت آن با فسخ، اسقاط و ابراء
۳۳. بررسی ادله وجوب یا عدم وجوب یادگیری احکام تجارت
۳۴. بررسی ادله بطلان یا عدم بطلان بیع ثمرات در صورت جهل به مثمن
۳۵. بررسی ادله حکم معونه بر ظالم
۳۶. بررسی ادله اشتراط یا عدم اشتراط مالکیت متعاقدين در لزوم و صحت بیع
۳۷. بررسی گونه های تعددبیع فضولی و حکم ثمن و مثمن در صورت تنفیذ برخی از بیعها
۳۸. بررسی ادله ناقلیت یا کاشفیت اجازه در بیع فضولی و ثمرات آن
۳۹. بررسی مسقطات خیارمجلس وادله آن
۴۰. بررسی مسقطات خیار حیوان وادله آن
۴۱. بررسی مسقطات خیار غبن وادله آن
۴۲. بررسی مسقطات خیارعیب وادله آن
۴۳. بررسی اقوال در ماهیت خیار و متعلق خیار
۴۴. بررسی شرط ماضویت و عربیت در صیغه بیع
۴۵. بررسی اقوال در بیع السلاح لأعداء الدین و حکم آن
۴۶. بررسی ماهیت و مصادیق آلات لهوی در عصر حاضر

۴۷. بررسی ماهیت و مصادیق آلات قمار در عصر حاضر
۴۸. بررسی ماهیت و مصادیق غناء از دیدگاه فریقین
۴۹. بررسی اقوال در مستثنیات غناء در شریعت
۵۰. بررسی اقوال در مستثنیات غیبت و أدله آن
۵۱. بررسی ادله ثبوت و مبدأ خیار حیوان
۵۲. بررسی حکم بیع کتب مشتمل بر آیات شریفه و کتب احادیث نبوی
۵۳. بررسی اقوال در حکم اخذ اجرت بر واجبات و ادله آن (تجهیزمیت، اذان واقامه، و...)
۵۴. بررسی اقوال در ادله حکم معامله و نگهداری آلات قمار
۵۵. بررسی اقوال در ادله حکم بازی شطرنج
۵۶. بررسی تطبیقی حکم بیع وقف از دیدگاه فریقین (شیعه و عامه)
۵۷. بررسی حکم بیع رباع مکه (خانه های اطراف حرم) و ادله آن
۵۸. بررسی اقوال در ادله حکم بیع مجهول به ضمیمه معلوم
۵۹. بررسی ادله حکم ربا بین (ولد و والده) و (زوج و زوجته)
۶۰. بررسی ماهیت إکراه و حکم معاملات إکراهی
۶۱. بررسی حیل فرار از ربا
۶۲. بررسی حکم معاملات با شروط باطل در ضمن عقد
۶۳. بررسی اقوال در ادله و حکم اکل ماره

فقه ۴ کتاب الإجارة / کتاب الوکالة / کتاب الشفعة / کتاب السبق و الرمايه / کتاب الجعالة / کتاب

الوصايا / کتاب النکاح

۱. بررسی اقوال و ادله در واگذاری عمل توسط اجیر به دیگران به اجرت کمتر
۲. بررسی اقوال و ادله در حکم وکیل گرفتن وکیل
۳. بررسی موارد، احکام و ادله تقابل حق شفعه وحق خیار
۴. بررسی ماهیت عقد سبق و استقلال یا عدم اسقلال آن
۵. بررسی اقوال وادله در حکم اختلافات مطرح در جعاله
۶. بررسی ماهیت و تفاوتهای وصیت و وصایت
۷. صوروصیت به امور متعدد و بررسی اقوال و ادله در حکم هرکدام
۸. بررسی اقوال و ادله در اجرت وصی
۹. بررسی اقوال و ادله در حکم عزل از زوجه
۱۰. بررسی اقوال و ادله در حکم جواز اشتراط خیار در نکاح و صداق و مقایسه آنها
۱۱. بررسی اقوال و ادله در شرایط رضاع و آثار آن
۱۲. بررسی اقوال و ادله در حکم تزویج دخترخواهر یا دختر برادر بدون اذن عمه و خاله

۱۳. صور تزویج در ا یام عده و بررسی اقوال و ادله در حکم هر صورت
۱۴. بررسی اقوال و ادله در احکام نکاح شغار
۱۵. بررسی اقوال در تمایزات نکاح دائم و موقت و ادله هر کدام
۱۶. بررسی اقوال و ادله در جواز یا عدم جواز تفویض بضع و مهر
۱۷. صوراختلافات در مهریه و بررسی اقوال و ادله در هریک
۱۸. بررسی اقوال و ادله در میزان مهر در فرض فسخ عقد و بعد از دخول
۱۹. بررسی اقوال و ادله در مسقطات نشوز
۲۰. بررسی اقوال و ادله در شرایط وجوب و مسقطات وجوب نفقه
۲۱. بررسی اقوال و ادله در اخذ اجرت برواجبات
۲۲. بررسی اقوال و ادله در فوریت یا عدم فوریت حق شفعه
۲۳. بررسی اقوال در معیار لزوم وجواز عقود
۲۴. بررسی اقوال و ادله در امکان ارث حق قبول در وصیت
۲۵. بررسی اقوال و ادله در شرطیت عدالت در وصی
۲۶. بررسی اقوال و ادله در شرطیت رضایت دختر در نکاح
۲۷. بررسی اقوال و ادله در شرط فاسد در صداق و تاثیرات آن
۲۸. بررسی اقوال و ادله در حکم نکاح دختر به غیر هم کفو
۲۹. بررسی مفاد، مدارک و تطبیقات قاعده "الناس مسلطون علی انفسهم"
۳۰. بررسی اقوال و ادله در حکم بیع وقف

فقه ۵: کتاب الطلاق/کتاب الخلع و المارأه/کتاب الظهار/کتاب الإیلاء/کتاب اللعان/کتاب الإقرار/کتاب الغصب/کتاب اللقطة/کتاب إحياء الموات/کتاب الصيد و الذباجة/کتاب الأطعمة و الأشرية

۱. بررسی اقوال و ادله در حد الغیبة المجوزة لطلاق الحائض و النفساء
۲. بررسی اقوال و ادله در حکم جواز رجوع مفقود، به زوجه
۳. بررسی اقوال و ادله در اشتراط صیغة الطلاق، فی تحقق الخلع
۴. بررسی اقوال و ادله در صحت یا عدم صحتظهار معلق
۵. بررسی اقوال و ادله در صحت یا عدم صحت ایلاء معلق
۶. بررسی اقوال در معیار احتساب مدت ایلاء
۷. بررسی اقوال و ادله در اشتراط عدم بینة فی تحقق اللعان
۸. بررسی اقوال و ادله در اشتراط الدخول، فی تحقق اللعان
۹. بررسی اقوال و ادله در ضمان قیمی در غصب در فرض تعدد رد العین
۱۰. بررسی اقوال و ادله در اشتراط العدالة فی الملتقط
۱۱. بررسی اقوال و ادله در حکم برداشتن لقطه حرم

۱۲. بررسی اقوال وادله در اشتراط انتفاء ملك سابق، فى الاحياء المملك للمحيى
۱۳. بررسی اقوال و ادله در اشتراط اسلام و ايمان الذابح، فى حلية الذبيحة
۱۴. بررسی اقوال و ادله در اشتراط الحركة بعد الذبح، فى حلية الذبيحة
۱۵. بررسی اقوال و ادله در حكم تكليفى و وضعى نزع الذبيحة
۱۶. بررسی اقوال و ادله در حكم تكليفى و وضعى السلخ قبل البرد
۱۷. بررسی اقوال و ادله در حكم تكليفى و وضعى ابانة الراس عمدا حالة الذبح
۱۸. بررسی اقوال و ادله در اشتراط اسلام مخرج السمك، فى حلية السمك
۱۹. بررسی اقوال و ادله در حكم ماهى هاى مرده و زنده در تور، در فرض مشتبه شدن
۲۰. بررسی اقوال و ادله در شرايط طلاق خلع از منظر فقه اماميه.
۲۱. بررسی اقسام طلاق از منظر فقه و حقوق.
۲۲. بررسی اقوال و ادله در حق طلاق زوجه از دیدگاه فقه اماميه.
۲۳. بررسی اقوال و ادله در حكم صيد به وسيله آلات الكترولنيكى از منظر فقه اماميه.
۲۴. بررسی اقوال وادله در حكم و نحوه طلاق، ظهار و لعان شخص كر و لال.
۲۵. بررسی انواع طلاق در جاهليت كه به تايد شارع مقدس رسیده است.
۲۶. بررسی اقوال و ادله حكم طلاق مريض.
۲۷. بررسی اقوال در حقوق زوجين پس از طلاق اعم از رجعى و بائن از منظر فقه و حقوق
۲۸. بررسی ادله جواز يا عدم جواز ايلاء در فقه و حقوق.
۲۹. بررسی حكم و آثار لعان در قذف زوجه از منظر فقه و حقوق.
۳۰. بررسی حكم و آثار لعان در نفي ولد از منظر فقه و حقوق.
۳۱. بررسی معناشناسانه مفهوم "قصد" و آثار و تطبيقات آن در باب معاملات و عبادات
۳۲. بررسی معنا شناسانه مفهوم "اكراه" و آثار و تطبيقات آن در باب معاملات و عبادات
۳۳. بررسی معنا شناسانه مفهوم "بلوغ" و آثار و تطبيقات آن در باب معاملات و عبادات
۳۴. بررسی معنا شناسانه مفهوم "بينه" و آثار و تطبيقات آن در باب معاملات و عبادات

فقه ۶ كتاب الميراث/كتاب الحدود/كتاب القصاص/كتاب الديات

۱. بررسی تفصيلی، اقسام، احكام و تفاوتهاى حجب و منع
۲. بررسی اقوال در اجداد ثمانية
۳. بررسی اقوال در نحوه محاسبه ارث
۴. بررسی اقوال در مفاد و محدوده قاعده الامام وارث من لا وارث له و نسبت آن با ولى فقيه
۵. بررسی معنا شناسانه مفهوم "احسان" و تطبيقات آن در باب حدود
۶. بررسی اقوال و ادله در اقسام و احكام ارتداد

۷. بررسی اقوال و ادله در حکم عصیر عنبی
۸. بررسی اقوال وادله در شرایط قطع اصابع در سرقت
۹. بررسی معناشناسانه مفهوم "محاربه" و مصادیق امروزی آن
۱۰. بررسی اقوال و ادله در شرایط و حکم توبه مرتد
۱۱. بررسی اقوال و ادله در شرایط قصاص نفس
۱۲. بررسی معناشناسانه مفهوم "لوث" و "قسامه" و تطبیقات و ارتباط آنها
۱۳. بررسی اقوال و ادله در تفاوت بین قتل عمد، شبه عمد، خطئی و شاخص های اثباتی آن
۱۴. بررسی معناشناسانه مفهوم "دفاع از نفس" و مصادیق و تطبیقات آن
۱۵. بررسی اقوال وادله در تفاوت دبه زن و مرد
۱۶. بررسی معناشناسانه مفهوم "شجاج" و اقسام آن
۱۷. بررسی اقوال و ادله در مسقطات قصاص
۱۸. بررسی اقوال وادله در امکان قصاص در صورت عفو بعض اولیای دم
۱۹. بررسی اقوال و ادله در ارث زوجه از زوج
۲۰. بررسی اقوال در مفاد، مدارک و تطبیقات قاعده "الحدود تدرا بالشبهات" در فقه امامیه

بخش دوم: نمونه مسائل اصول (متناظر با کتابهای الموجز و اصول الفقه)

مقدمه و مباحث الفاظ

۱. بررسی اقوال در موضوع علم اصول
۲. بررسی اقوال در تعریف علم اصول
۳. بررسی اقوال در ساختارهای ارائه شده برای علم اصول
۴. بررسی اقوال در تعریف خطاب شرعی و لوازم آن
۵. بررسی اقوال در تعریف و اقسام و ماهیت حکم شرعی
۶. بررسی اقوال در تعریف و ماهیت حکم ظاهری و واقعی
۷. بررسی اقوال در امکان اجتماع احکام ظاهری و واقعی
۸. بررسی اقوال در جعل مستقل احکام وضعی
۹. بررسی مقایسه ای تعریف، اقسام و مراحل و مناشی دلالت از منظر دو علم منطق و اصول
۱۰. بررسی اقوال در تحلیل ماهیت دلالت التزامی و نسبت آن با لوازم کلام
۱۱. بررسی اقوال و ادله در تبعیت دلالت التزامی از دلالت مطابقی
۱۲. بررسی اقوال و ادله در عقلی بودن یا وضعی بودن دلالت التزامی
۱۳. بررسی اقوال و ادله در اینکه مفهوم و منطوق صفت دال اند یا مدلول یا دلالت
۱۴. بررسی اقوال در چیستی سیاق کلام و ماهیت دلالت سیاقی
۱۵. بررسی اقوال در دلالات اقتضا، تنبیه، اشاره و نسبت آن با دلالت سیاقی و التزامی
۱۶. بررسی اقوال و ادله در امکان یا استحاله قسم سوم از اقسام وضع
۱۷. بررسی اقوال و ادله درباره وضع معانی حرفی و هیئات
۱۸. بررسی اقوال و ادله در علامت تبادر برای حقیقت و اشکالات آن
۱۹. بررسی علامت عدم صحت سلب و صحت حمل برای حقیقت
۲۰. بررسی اقوال و ادله در علامت اطراد برای حقیقت
۲۱. بررسی اقوال در نسبت اصاله الظهور با سایر اصول لفظیه
۲۲. بررسی اقوال و ادله در امکان یا استحاله استعمال لفظ در اکثر از معنا
۲۳. بررسی اقوال و ادله در حقیقت وضع (مسلك تعهد، اعتبار، قرن اکید)
۲۴. بررسی اقوال و ادله در باره ثبوت حقیقت شرعیه و ابتناء مسئله صحیح و اعم بر آن
۲۵. بررسی تاریخچه بحث صحیح و اعم
۲۶. بررسی اقوال و ادله در وضع الفاظ عبادات و معاملات برای صحیح یا اعم
۲۷. بررسی اقوال و ادله در ثمره نزاع در صحیح و اعم
۲۸. بررسی اقوال و ادله در تصویر قدر جامع در صحیح و اعم
۲۹. بررسی اقوال و ادله در جریان محل نزاع در اسم زمان در بحث مشتق

۳۰. بررسی اقوال و ادله در وضع و ظهور مشتق
۳۱. بررسی اقوال و ادله در دلالت ماده و صیغه امر بر وجوب
۳۲. بررسی اقوال و ادله در امکان اخذ قصد قربت در متعلق امر راه های تصحیح آن
۳۳. بررسی اقوال و ادله در دلالت امر بر فور و تراخی و مره و تکرار
۳۴. بررسی اقوال و ادله در دلالت نسخ وجوب بر جواز
۳۵. بررسی اقوال و ادله در دلالت امر به امر به شی بر وجوب شیء
۳۶. بررسی اقوال و ادله در تبعیت قضاء از اداء
۳۷. بررسی اقوال و ادله در چیستی منهی عنه در نهی
۳۸. بررسی اقوال و ادله در دلالت نهی بر دوام و تکرار
۳۹. بررسی اقوال و ادله در تداخل اسباب و مسببات
۴۰. بررسی اقوال و ادله در دلالت شرط بر مفهوم
۴۱. بررسی اقوال و ادله در دلالت وصف بر مفهوم
۴۲. بررسی اقوال و ادله در دلالت غایت بر مفهوم
۴۳. بررسی اقوال و ادله در دلالت حصر بر مفهوم
۴۴. بررسی اقوال و ادله در دلالت عدد بر مفهوم
۴۵. بررسی اقوال و ادله در دلالت لقب بر مفهوم
۴۶. بررسی اقوال در اسلوب های مفید حصر
۴۷. بررسی اقوال و ادله در الفاظ عموم از نگاه اصولیان
۴۸. بررسی اقوال و ادله در مجاز بودن یا نبودن استعمال عام در مخصص
۴۹. بررسی اقوال و ادله در حجیت عام مخصص در باقی
۵۰. بررسی اقوال و ادله در سرایت اجمال مخصص به عام
۵۱. بررسی اقوال و ادله در جواز عمل به عام قبل از فحص از مخصص
۵۲. بررسی اقوال و ادله در حجیت بعض افراد عام در تعقیب ضمیری که به برخی از افراد عام بر می‌گردد
۵۳. بررسی اقوال و ادله در تخصیص عام در تعقیب استثناء بر جملات متعدد
۵۴. بررسی اقوال و ادله در تخصیص عام به مفهوم
۵۵. بررسی اقوال و ادله در تخصیص عمومات کتاب به خبر واحد
۵۶. بررسی اقوال و ادله اصولیان در ریشه اطلاق
۵۷. بررسی اقوال و ادله در تعریف و تعداد مقدمات حکمت
۵۸. بررسی اقوال و ادله در معنا و مانعیت قدر متیقن در اطلاق
۵۹. بررسی اقوال و ادله در معنا و تطبیقات فقهی اجمال واهمال

ملازمت عقلی

۱. بررسی اقوال و ادله در تصویر محل نزاع در حسن و قبح از نگاه اصولیان
۲. بررسی اقوال و ادله و مبانی اصولیان در مسئله حسن و قبح
۳. بررسی اقوال و ادله در ملازمه بین حکم شرع و عقل
۴. معنا شناسی و مقایسه عقل نظری و عملی و احکام آنها
۵. بررسی اقوال و ادله در اجزاء امر اضطراری از امر واقعی
۶. بررسی اقوال و ادله در اجزاء اماره و اصل عملی در صورت انکشاف خطا
۷. بررسی اقوال و ادله در تحریر محل نزاع و بررسی ثمره مقدمه واجب
۸. بررسی اقوال و ادله در تصویر سازی تبعیت وجوب غیری و ویژگی های وجوب غیری
۹. بررسی اقوال و ادله در امکان و وقوع شرط متأخر
۱۰. بررسی اقوال و ادله در وجوب مقدمه مفوتّه
۱۱. بررسی اقوال و ادله در مقدمه عبادیه
۱۲. بررسی اقوال و ادله در وجوب مقدمه واجب
۱۳. بررسی اقوال و ادله در کیفیت اقتضاء امر به شیء از نهی از ضد عام و خاص آن
۱۴. بررسی اقوال و ادله در ثمره بحث ضد
۱۵. بررسی اقوال و ادله در تحریر محل نزاع در بحث اجتماع امر و نهی
۱۶. بررسی اقوال و ادله در جواز و امتناع اجتماع امر و نهی
۱۷. بررسی اقوال و ادله در حکم فقهی خروج از مغضوب در بحث اجتماع امر و نهی
۱۸. بررسی اقوال و ادله در در دلالت نهی از عبادت و معاملات بر فساد
۱۹. بررسی تاریخچه وسیر تطور بحث ترتب در اصول فقه

مباحث حجتی

۱. بررسی اقوال و ادله در حجیت قطع
۲. بررسی اقوال و ادله در معنا شناسی و ماهیت وجوب متابعت در مبحث قطع
۳. بررسی اقوال و ادله در حجیت اطمینان
۴. معنا شناسی و مقایسه مفاهیم و اقسام قطع و اطمینان و اعتبار آنها
۵. بررسی اقوال و ادله در ملاک در اثبات حجیت و موطن اماره
۶. بررسی اقوال و ادله در اشکال در اشتراک احکام بین عالم و جاهل و پاسخ از آن
۷. بررسی اقوال و ادله در مورد نظریه مصلحت سلوکیه
۸. بررسی اقوال و ادله در اعتباری یا انتزاعی بودن حجیت
۹. بررسی اقوال و ادله در میزان دلالت فعل و تقریر معصوم ع
۱۰. بررسی اقوال و ادله در باب حجیت خبر واحد

۱۱. بررسی اقوال و ادله در دلالت آیات دال بر حجیت خبر واحد
۱۲. بررسی اقوال و ادله در دلالت روایات دال بر حجیت خبر واحد
۱۳. بررسی اقوال و ادله در اثبات حجیت خبر واحد از طریق اجماع و بناء عقلاء
۱۴. بررسی تاریخچه، اقسام و مبانی مختلف در حجیت اجماع
۱۵. بررسی اقوال و ادله در حجیت اجماع
۱۶. بررسی اقوال و ادله در مصادیق و حجیت دلیل عقلی
۱۷. بررسی اقوال و ادله در نقد نظریات اخباریون در حجیت دلیل عقلی
۱۸. بررسی اقوال و ادله در حجیت قول لغوی
۱۹. بررسی اقوال و ادله در حجیت ظهور
۲۰. بررسی اقوال و ادله در نقش قرائن متصله و منفصله در شکل گیری ظهور
۲۱. بررسی اقوال و ادله در حجیت ظهور نسبت به غیر مقصودین به افهام
۲۲. بررسی اقوال و ادله در حجیت ظواهر قرآن
۲۳. بررسی اقوال و ادله در اقسام و حجیت شهرت
۲۴. بررسی اقوال و ادله در انواع و حجیت سیره و بناء عقلاء
۲۵. بررسی اقوال و ادله در مقدار دلالت سیره عقلاء
۲۶. بررسی اقوال و ادله در حجیت قیاس
۲۷. بررسی اقوال و ادله در عدم حجیت قیاس با نگاه به آیات و روایات
۲۸. بررسی بررسی اقوال و ادله در عدم حجیت قیاس با نگاه به عقل و اجماع
۲۹. بررسی اقوال و ادله اقسام اعتبار قیاس اولویت، منصوص العله و تنقیح مناط
۳۰. بررسی اقوال و ادله در معنا و اعتبار استحسان
۳۱. بررسی اقوال و ادله در معنا و اعتبار مصالح مرسله
۳۲. بررسی اقوال و ادله در معنا و اعتبار سد ذرایع

اصول عملیه

۱. بررسی اقوال و ادله در مقومات استحباب
۲. بررسی اقوال و ادله در حجیت استحباب قهقرایی
۳. بررسی اقوال و ادله در حجیت قاعده الیقین
۴. بررسی اقوال و ادله در حجیت قاعده مقتضی و مانع
۵. بررسی اقوال و ادله در اماره یا اصل بودن استحباب
۶. بررسی اقوال و ادله در اثبات حجیت استحباب با بناء عقلاء
۷. بررسی اقوال و ادله در اثبات حجیت استحباب با حکم عقل
۸. بررسی اقوال و ادله در اثبات حجیت استحباب با اجماع

۹. بررسی اقوال و ادله در دلالت صحیحه های زراره بر حجیت استصحاب
۱۰. بررسی اقوال و ادله در دلالت روایت محمد بن مسلم و مکاتبه علی بن محمد قاسانی بر حجیت استصحاب
۱۱. بررسی اقوال و ادله در تفصیل بین شبهه حکمیة و موضوعیة در استصحاب
۱۲. بررسی اقوال و ادله در تفصیل بین شک در مقتضی و رافع
۱۳. بررسی اقوال و ادله در استصحاب کلی
۱۴. بررسی اقوال و ادله در حجیت مثبتات

تبادل و ترجیح

۱. بررسی اقوال و ادله در شروط تعارض دلیلین
۲. بررسی اقوال و ادله در تفاوت تعارض با تراحم
۳. بررسی اقوال و ادله در چیستی و تطبیقات حکومت
۴. بررسی اقوال و ادله در چیستی و تطبیقات ورود
۵. بررسی اقوال و ادله در اصل و قاعده اولی در تعارض
۶. بررسی اقوال و ادله در ترجیح روایت به راوی احدث در باب تعارض دلیلین
۷. بررسی اقوال و ادله در ترجیح روایت به صفات روای در باب تعارض دلیلین
۸. بررسی اقوال و ادله در ترجیح روایت به شهرت راوی در باب تعارض دلیلین
۹. بررسی اقوال و ادله در ترجیح روایت به موافقت کتاب در باب تعارض دلیلین
۱۰. بررسی اقوال و ادله در ترجیح روایت به مخالف عامه در باب تعارض دلیلین
۱۱. بررسی اقوال و ادله در نسبت مرجحات منصوصه و جواز تعدی از آنها

بخش سوم: نمونه مسائل کلام (متناظر با کتابهای آموزش عقاید و بدایه المعارف)

۱. بررسی اقوال و ادله در چگونگی علم خداوند
۲. بررسی اقوال و ادله در راه های اثبات علم خداوند
۳. بررسی اقوال و ادله در اقسام علم الهی
۴. بررسی اقوال و ادله در مراتب علم الهی
۵. بررسی اقوال و ادله در چیستی علم خداوند در مرحله ی فعل
۶. بررسی اقوال و ادله در کیفیت اثبات علم فعلی خداوند
۷. بررسی اقوال و ادله در علم خداوند بر موجودات
۸. بررسی اقوال و ادله علم خداوند در سه مرحله قبل از خلقت
۹. بررسی اقوال در تعریف توحید از منظر متکلمین
۱۰. بررسی اقوال در تعریف صفات الهی و تمایز آن با صفات بشر
۱۱. بررسی اقوال و ادله در ارکان مفهومی توحید صفاتی
۱۲. بررسی اقوال و ادله در عینیت در توحید صفاتی خداوند
۱۳. بررسی اقوال و ادله در توحید صفات
۱۴. بررسی اقوال در توحید صفاتی در آیات و روایات
۱۵. بررسی اقوال و ادله دیدگاه اشاعره و معتزله در توحید صفاتی
۱۶. بررسی اقوال و ادله افتراقات و اشتراکات امامیه و غیر امامیه در توحید صفاتی
۱۷. بررسی اقوال و ادله در چیستی توحید ذاتی
۱۸. بررسی اقوال در توحید ذاتی از منظر آیات و روایات
۱۹. بررسی اقوال و ادله در توحید ذاتی در احدیت و مقام وحدانیت
۲۰. بررسی اقوال و ادله در انواع فاعل در هستی از منظر توحید افعالی
۲۱. بررسی اقوال و ادله توحید افعالی
۲۲. بررسی اقوال در مفهوم طولیت در توحید افعالی
۲۳. بررسی اقوال در ادله توحید از منظر آیات و روایات
۲۴. بررسی اقوال و ادله در مناشی پیدایش شرک در بین انسانها
۲۵. بررسی اقوال و ادله در مراتب شرک
۲۶. بررسی اقوال و ادله در مراتب توحید
۲۷. بررسی اقوال و ادله در وجوه افتراق توحید و شرک
۲۸. بررسی اقوال در تعریف قدرت الهی و ویژگی های آن
۲۹. بررسی اقوال و ادله در نسبت قدرت خداوند با اختیار
۳۰. بررسی اقوال و ادله در نسبت قدرت خداوند با علم و حیات

۳۱. بررسی اقوال و ادله در نسبت علم الهی با اختیار بشر از دیدگاه اشاعره و معتزله
۳۲. بررسی اقوال درمراد از طولیت و سببیت در اراده خداوند
۳۳. بررسی اقوال و ادله نقد برهان نظم در اثبات خدا
۳۴. بررسی اقوال در معنا و انواع و اقسام فطرت و ویژگی امور فطری
۳۵. بررسی اقوال در راه های شناخت خدا
۳۶. بررسی اقوال در تعریف دین
۳۷. بررسی اقوال و ادله در جایگاه اصول و فروع دین و راه های شناخت هر کدام
۳۸. بررسی ادله عقلی و نقلی ضرورت شناخت دین
۳۹. بررسی اقوال و ادله در نقد راههای شناخت دین: حس و تجربه - تعبدی - شهود و عرفان عقلی -
۴۰. بررسی اقوال و ادله در نقش تقلید در تحصیل شناخت و محدوده حجیت آن
۴۱. بررسی اقوال و ادله در توحید عبادی در مسئله توسل
۴۲. بررسی بررسی اقوال و ادله در تفاوت توسل با عبادت مشرکان
۴۳. بررسی اقوال و ادله درنسبت زیارت اهل قبور با توحید عبادی
۴۴. بررسی اقوال و ادله در حسن و قبح عقلی
۴۵. بررسی اقوال و ادله درتبیین شبهه شرور و بیان اقسام شر
۴۶. بررسی اقوال وادله در پاسخ به شبهه شرور
۴۷. بررسی اقوال و ادله درتبیین قاعده لطف و کاکرد آن در اعتقادات
۴۸. بررسی اقوال در اقسام لطف و جایگاه آن در علم کلام
۴۹. بررسی اقوال و ادله در مقایسه دیدگاه متکلمین و حکما نسبت به لطف
۵۰. بررسی اقوال در ادله وجوب لطف
۵۱. بررسی اقوال در مفهوم جبر و اختیار در نظریه امر بین الامرین
۵۲. بررسی اقوال و ادله در نقد دیدگاه اشاعره در افعال الهی و بشری(دیدگاه جبر)
۵۳. بررسی اقوال و ادله در نقد دیدگاه معتزله در افعال الهی و بشری(دیدگاه تفویض)
۵۴. بررسی اقوال و ادله در دیدگاه امامیه پیرامون افعال الهی و بشری
۵۵. بررسی اقوال و ادله در آیات و روایات در موضوع جبر و اختیار
۵۶. بررسی اقوال در مفهوم بدا و اقسام آن
۵۷. بررسی اقوال و ادله در نقد و بررسی روایات مربوط به بدا
۵۸. بررسی اقوال و ادله در نسبت بدا با قضا و قدر الهی
۵۹. بررسی اقوال و ادله در بدا و نسخ احکام شریعت و نسبت آنها
۶۰. بررسی اقوال و ادله در نسبت بدا با وحی و الهام

۶۱. بررسی اقوال و ادله در انواع صفات الهی
۶۲. بررسی اقوال در مفهوم صفات ثبوتیه و سلبیه و اقسام آن
۶۳. بررسی اقوال و ادله در تفاوت صفات فعلی و ذاتی
۶۴. بررسی اقوال و ادله در تفاوت بین صفات ثبوتیه و سلبیه و بازگشت آنها به یکدیگر
۶۵. بررسی اقوال و ادله در بازگشت صفات ثبوتیه به یکدیگر
۶۶. بررسی اقوال و ادله در بازگشت صفات سلبیه به یکدیگر
۶۷. بررسی اقوال در مفهوم شناسی معلول و محدود در براهین معلولیت و محدودیت
۶۸. بررسی اقوال و ادله در برهان معلولیت
۶۹. بررسی اقوال و ادله در برهان محدودیت
۷۰. بررسی اقوال و ادله در اشتراکات و افتراقات دو برهان معلولیت و محدودیت

بخش چهارم: نمونه مسائل ادبیات (بلاغت)

علم معانی

۱. مفهوم شناسی فصاحت و بلاغت
۲. جایگاه شناسی فصاحت و بلاغت در حوزه ارتباطات کلامی
۳. جایگاه شناسی علم بلاغت در میان سایر علوم بلاغی
۴. بررسی اقوال در جریان فصاحت و بلاغت در الفاظ
۵. بررسی مقایسه‌ای اقوال در مخلات فصاحت و بلاغت
۶. مفهوم شناسی و بررسی مصداقی حال خطاب، ظاهر حال و مقتضای حال مخاطب و ظاهر حال
۷. بررسی اقوال در قاعده مند بودن فصاحت و بلاغت در کلام
۸. بررسی اقوال در مخلیت کثرت تکرار و تنابع اضافات
۹. بررسی تاریخچه و سیر تطور مسائل علم بلاغت
۱۰. بررسی اقوال در مبادی تصویری و تصدیقی علم بلاغت
۱۱. بررسی اقوال در ماهیت خبر
۱۲. بررسی اقوال در ماهیت انشاء
۱۳. بررسی تطبیقی اقسام خبر و مشخصات آنها در قرآن
۱۴. بررسی اسالیب تأکید و تفاوت کارکرد آنها در کلام حکیم و محاورات عرفی
۱۵. بررسی اقوال در اقسام، مناشی و ملاکات عدول از مقتضای ظاهر حال
۱۶. بررسی اقوال در تاثیر سیاق و قرائن در فهم جملات اسمیه و فعلیه
۱۷. بررسی اقوال در دلالت ماده و صیغه امر بر الزام
۱۸. بررسی اقوال در اشتراط استعلا و علو در امر و نهی
۱۹. بررسی اقوال در دلالت ماده و صیغه نهی بر الزام
۲۰. بررسی اقوال در اسالیب و موضوع له ماده و صیغ استفهام
۲۱. بررسی اقوال در اسالیب و موضوع له ماده و صیغ تمنی و ترجی
۲۲. بررسی اقوال در اسالیب و موضوع له ماده و صیغ نداء
۲۳. بررسی اقوال در امکان کاربرد اسالیب خبر و انشا بجای یکدیگر
۲۴. بررسی اقوال در مرجحات ذکر یا حذف مسند الیه
۲۵. بررسی اقوال در مرجحات ذکر یا حذف مسند
۲۶. بررسی اقوال در مرجحات تعریف یا تنکیر مسندالیه
۲۷. بررسی اقوال در مرجحات تنکیر یا تعریف مسند
۲۸. بررسی اقوال در مخاطب قراردادن غیر سامع و غیر معین

۲۹. بررسی اقوال در امکان عدول از اصل در وضع ضمیر غائب
۳۰. بررسی اقوال در موضوع له "ال" در مفرد و جمع محلی به لام ونحوه دلالت آنها برشمول
۳۱. بررسی اقوال در دلالت نکره در سیاق نفی برعموم
۳۲. بررسی تطبیقی اقوال وادله در افاده حصر و عموم در تقدیم مسندالیه و مسند
۳۳. جایگاه شناسی اقسام مقیدات در فهم معانی
۳۴. بررسی اقوال در نحوه دلالت اطلاق بر شمول
۳۵. بررسی اقوال در موضوع له ادات شرط و هیئات شرطیه
۳۶. بررسی مقایسه‌ای اقسام قصروحصر و ادات آنها در افاده معانی
۳۷. بررسی نقش سیاق و قرائن در معانی قصر
۳۸. بررسی مقایسه‌ای اقسام وصل وفصل و مواضع آنها در افاده معانی
۳۹. بررسی نقش سیاق و قرائن در وصل وفصل
۴۰. بررسی مقایسه‌ای اقسام ایجاز براساس متن قرآن کریم
۴۱. بررسی مقایسه‌ای اقسام اطناب براساس متن قرآن کریم
۴۲. بررسی مقایسه‌ای اقسام التفات بر اساس متن قرآن کریم
۴۳. بررسی مقایسه‌ای اقسام تغلیب بر اساس متن قرآن کریم

علم بیان

۱. جایگاه شناسی و ساختار شناسی علم بیان
۲. بررسی اقوال در چیستی دلالت عقلی در علم بیان
۳. بررسی مقایسه‌ای اقسام تشبیه براساس متن قرآن کریم
۴. بررسی مقایسه‌ای اقسام فوائد تشبیه براساس متن قرآن کریم
۵. بررسی تطبیقی بلاغت تشبیه براساس متن قرآن کریم و نهج البلاغه
۶. بررسی مقایسه‌ای اقسام مجاز مرسل براساس متن قرآن کریم
۷. بررسی مقایسه‌ای اقسام مجاز عقلی براساس متن قرآن کریم
۸. بررسی مقایسه‌ای اقسام استعاره براساس متن قرآن کریم
۹. مفهوم شناسی و بررسی مقایسه‌ای مبانی مختلف در استعاره (سکاک، خطیب، مشهور و...)
۱۰. بررسی تطبیقی مبانی مختلف در استعاره با محوریت متن قرآن کریم و نهج البلاغه
۱۱. بررسی مقایسه‌ای اقسام مجاز مرکب براساس متن قرآن کریم
۱۲. بررسی تطبیقی بلاغت مجاز براساس متن قرآن کریم و نهج البلاغه
۱۳. بررسی مقایسه‌ای اقسام کنایه براساس متن قرآن کریم
۱۴. بررسی تطبیقی بلاغت کنایه براساس متن قرآن کریم و نهج البلاغه

۱. جایگاه شناسی و ساختار شناسی علم بدیع
۲. بررسی مقایسه‌ای اقسام محسنات معنوی براساس متن قرآن کریم
۳. بررسی مقایسه‌ای اقسام محسنات لفظی براساس متن قرآن کریم
۴. بررسی مقایسه‌ای اقسام محسنات معنوی و لفظی براساس متن نهج البلاغه
۵. بررسی مقایسه‌ای اقسام محسنات معنوی و لفظی براساس متن برخی ادعیه مشهور (مناجات شعبانیه، دعای کمیل، دعای ندبه، دعای ابوحمزه ثمالی، دعای مکارم الاخلاق و...)

بخش پنجم: نمونه مسائل علوم قرآنی

۱. بررسی اقوال در اقسام وحی
۲. بررسی کیفیت نزول وحی در حالات پیامبر
۳. بررسی اقوال در مورد تفسیر آیه «ما کان لبشر ان یکلمه الله الا وحیا»
۴. بررسی اسامی و اوصاف قرآن در نظر مفسرین
۵. بررسی اقوال در مورد زبان قرآن
۶. بررسی تفاوت وحی و قرآن از دیدگاه مفسرین
۷. بررسی تفاوت شان نزول و سبب نزول از دیدگاه مفسرین
۸. بررسی فلسفه نزول تدریجی و دفعی از دیدگاه مفسرین
۹. بررسی اقوال مفسرین در در تفسیر آیات مربوط به نزول تدریجی قرآن
۱۰. بررسی اقوال مفسرین در مورد جایگاه روایات شان نزول در تفسیر
۱۱. بررسی ارتباط آیات وحی و عصمت انبیاء از دیدگاه مفسرین
۱۲. بررسی شیوه‌ی نامگذاری سوره های قرآن از دیدگاه مفسرین
۱۳. بررسی اقوال در معیار تشخیص سوره های مکی و مدنی
۱۴. بررسی اقوال مفسرین در چینش آیات قرآن کریم
۱۵. بررسی اقوال در اختلاف قرائات آیات
۱۶. بررسی اقوال مختلف در برداشت از حدیث احرف سبعة پیرامون قرائات مختلف قرآن
۱۷. مفهوم شناسی "تحریف" با تکیه بر کلام مفسرین
۱۸. بررسی ادله موافقین و مخالفین وقوع تحریف در قرآن
۱۹. مفهوم شناسی "تفسیر" و "تاویل" با تکیه بر کلام مفسرین
۲۰. بررسی تاریخچه، جایگاه و سیر تطور علوم قرآنی
۲۱. بررسی اختلاف نظرات مفسرین شیعه و سنی در مباحث اساسی علوم قرآنی
۲۲. سبک شناسی و روش شناسی تفاسیر مهم (تفاسیر مهم از شیعه و سنی)^۱
۲۳. بررسی تاثیر پیش فرض های ذهنی در برداشت از قرآن کریم

۱. هر تفسیر می تواند موضوع یک پژوهش مستقل قرار بگیرد.

فصل چهارم: منابع پیشنهادی

در این فصل، برخی منابع قابل استفاده طلاب سطح یک جهت تکلیف پژوهشی - کلاسی معرفی شده است. حتی المقدور سعی شده، منابع علاوه بر تناسب با سطح علمی - مهارتی طلاب، در دسترس واحدهای آموزشی نیز قرار داشته باشد. لذا عمده منابع در نرم افزارهای علوم اسلامی موجود است. لازم به ذکر است مرکز تحقیقات رایانه‌ای علوم اسلامی، علاوه بر تولید نرم‌افزار موضوعی مانند فقه، اصول، ادبیات، کلام، تفسیر و... نرم افزارهایی حاوی مجموعه آثار هریک از علما من جمله مراجع عظام تقلید را به‌طور مستقل تولید نموده، که در صورت صلاحدید اساتید امکان بهره‌برداری از آنها فراهم است.

بخش اول: منابع پیشنهادی فقه

در این بخش منابع مختلفی از دانش فقه در سه اولویت دسته بندی شده است. شاخص‌های اولویت‌گذاری این منابع عبارت‌اند از: میزان دشواری متن، میزان پیچیدگی و فنی بودن محتوا، اعتبار علمی، جامعیت علمی و دردسترس بودن. اولویت اول، شامل منابعی است که در ردیف کتاب "الروضه البهیه فی شرح اللمعه الدمشقه" قرار داشته و برای عموم طلاب پایه‌های ۴ تا ۶ قابل رجوع و استفاده می‌باشد. اولویت دوم شامل منابعی است که از نظر سطح پژوهشی تا حدودی بالاتر از کتاب شرح لمعه قرار می‌گیرند. این دسته با رعایت توان علمی - مهارتی طلبه و به تشخیص استاد برای طلاب پایه ۵ و ۶ مناسب‌ترند. اولویت سوم، منابعی هستند که در سطح پژوهشی پیشرفته قرار گرفته و جهت استفاده طلاب مستعد و اساتید معرفی شده‌اند.

طبق سند شیوه نامه ساماندهی تکالیف کلاسی - پژوهشی، طلاب پایه‌های ۴ از حداقل ۵ منبع و طلاب پایه‌های بالاتر باید از حداقل ۷ منبع در تحقیقات خود بهره بگیرند. اساتید گرامی می‌توانند با استفاده از منابع زیر، محدوده بررسی (قید محدودکننده بررسی) را در نمونه مسائل مطرح در فصل قبل، مشخص کرده و تکلیف پژوهشی را متناسب با سطح علمی طلاب واحد، بازتولید نمایند. شایان ذکر است این منابع، صرفاً پیشنهادی و عمدتاً از منابعی انتخاب شده که در نرم افزار جامع فقه اهل بیت علیهم السلام، تولید مرکز تحقیقات رایانه‌ای علوم اسلامی، موجود است.

منابع اولویت اول (عمومی)

۱. البیان (شهید اول)
۲. الدروس الشرعیة فی فقه الإمامیة (شهید اول)
۳. ذکری الشیعة فی أحكام الشریعة (شهید اول)
۴. غایة المراد فی شرح نکت الإرشاد (شهید اول)
۵. رسائل الشهید الأول

۶. القواعد و الفوائد؛ شهید اول
۷. مسالک الأفهام إلى تنقیح شرائع الإسلام (شهید ثانی)
۸. الروضة البهیة فی شرح اللمعة الدمشقیة (المحشی - کلانتر) - (شهید ثانی)
۹. الروضة البهیة فی شرح اللمعة الدمشقیة (المحشی - سلطان العلماء) - (شهید ثانی)
۱۰. روض الجنان فی شرح إرشاد الأذهان (ط - الحدیثه) - (شهید ثانی)
۱۱. حاشیة شرائع الإسلام - (شهید ثانی)
۱۲. حاشیة المختصر النافع - (شهید ثانی)
۱۳. حاشیة الإرشاد - (شهید ثانی)
۱۴. تمهید القواعد الأصولیة و العربیة؛ (شهید ثانی)
۱۵. الحاشیة الأولى علی الألفیة؛ (شهید ثانی)
۱۶. الحاشیة الثانية علی الألفیة؛ (شهید ثانی)
۱۷. فوائد القواعد؛ (شهید ثانی)
۱۸. رسائل الشهید الثانی
۱۹. الفوائد الملیة لشرح الرسالة النفلیة؛ (شهید ثانی)
۲۰. المقاصد العلیة فی شرح الرسالة الألفیة؛ (شهید ثانی)
۲۱. الزبدة الفقهیة فی شرح الروضة البهیة (عاملی)
۲۲. النجعة فی شرح اللمعة (شوشتری)
۲۳. شرح خيارات اللمعة؛ (کاشف الغطاء، علی)
۲۴. التعليقات علی الروضة البهیة (للأغا جمال)؛ خوانساری
۲۵. الحاشیة علی الروضة البهیة (للنراقی)

منابع اولویت دوم (متوسط)

۱. إرشاد الأذهان إلى أحكام الإيمان (علامه حلی)
۲. تحرير الأحكام الشرعیة علی مذهب الإمامیة (ط - الحدیثه) - (علامه حلی)
۳. تذكرة الفقهاء (ط - الحدیثه) - (علامه حلی)
۴. قواعد الأحكام فی معرفة الحلال و الحرام (علامه حلی)
۵. مختلف الشیعة فی أحكام الشریعة (علامه حلی)
۶. منتهی المطلب فی تحقیق المذهب (علامه حلی)
۷. نهاية الإحکام فی معرفة الأحکام (علامه حلی)
۸. السرائر الحاوی لتحرير الفتاوی (ابن ادریس)
۹. شرائع الإسلام فی مسائل الحلال و الحرام (محقق حلی)
۱۰. المختصر النافع فی فقه الإمامیة (محقق حلی)
۱۱. المعتمد فی شرح المختصر (محقق حلی)
۱۲. جامع المقاصد فی شرح القواعد (محقق کرکی)
۱۳. إیضاح الفوائد فی شرح مشکلات القواعد (فخرالمحققین)
۱۴. مدارک الأحکام فی شرح عبادات شرائع الإسلام (صاحب مدارک (محمد بن علی عاملی))

۱۵. نهاية المرام فی شرح مختصر شرائع الإسلام (صاحب مدارک) (محمد بن علی عاملی))
۱۶. المہذب (لابن البراج)
۱۷. المہذب البارع فی شرح المختصر النافع (ابن فہد حلی)
۱۸. کنز الفوائد فی حل مشکلات القواعد (ابن ابی الفوارس)
۱۹. التنقیح الرائع لمختصر الشرائع (فاضل مقداد)
۲۰. مجمع الفایده و البرهان (مقدس اردبیلی)
۲۱. ریاض المسائل (ط - الحدیثۃ) - حائری، سید علی بن محمد طباطبائی (صاحب ریاض)
۲۲. مفتاح الکرامۃ فی شرح قواعد العلامۃ (عاملی)
۲۳. مہذب الأحکام (للسبزواری، عبدالاعلی)

منابع اولویت سوم (پیشرفته)

۱. جواهر الکلام فی شرح شرائع الإسلام
۲. غایۃ الآمال فی شرح کتاب مکاسب (مامقانی، محمد حسن بن الملا عبد اللہ)
۳. ہدایۃ الطالب إلی أسرار مکاسب (تبریزی، میرزا فتح شہیدی)
۴. ہدی الطالب فی شرح مکاسب (جزائری، سید محمد جعفر مروج)
۵. ایصال الطالب إلی مکاسب (شیرازی، سید محمد حسینی)
۶. کشف الغطاء (شیخ جعفر کاشف الغطاء)
۷. أنوار الفقاهۃ (لکاشف الغطاء، حسن)
۸. مقابس الأنوار و نفائس الأسرار (تستری)
۹. جامع الشتات فی أجوبة السؤالات (للمیرزا القمی)
۱۰. العروۃ الوثقی مع التعليقات (سید یزدی)
۱۱. تحریر المجلۃ (محمد حسین کاشف الغطاء)
۱۲. مصباح الفقاهۃ (الامام الخوی)
۱۳. کتاب البیع (تقریرات، للخرم آبادی)
۱۴. مستمسک العروۃ الوثقی (سید محسن حکیم)
۱۵. بحوث فی شرح العروۃ الوثقی (شہید صدر)
۱۶. جامع المدارک فی شرح مختصر النافع (سید احمد خوانساری)
۱۷. مجلۃ فقه أهل البيت علیہم السلام (بالعربیۃ)
۱۸. مجله فقه اهل بیت علیہم السلام (فارسی)
۱۹. القواعد الفقہیۃ (للبجنوردی، السید حسن)
۲۰. المرتقی إلی الفقه الأرقی (سید محمد روحانی)

بخش دوم: منابع پیشنهادی اصول

در این بخش منابع مختلفی از دانش اصول در سه اولویت دسته بندی شده است. شاخص‌های اولویت‌گذاری این منابع عبارت‌اند از: میزان دشواری متن، میزان پیچیدگی فنی بودن محتوا، اعتبار علمی، جامعیت علمی و دردسترس بودن. اولویت اول، شامل منابعی است که در ردیف کتب "الموجز" و "اصول الفقه" قرار داشته و برای عموم طلاب پایه‌های ۴ تا ۶ قابل رجوع و استفاده است. اولویت دوم شامل منابعی است که از نظر سطح پژوهشی تا حدودی بالاتر از این دو کتاب درسی قرار می‌گیرند. این دسته با رعایت توان علمی - مهارتی طلبه و به تشخیص استاد برای طلاب پایه ۵ و ۶ مناسب‌ترند. اولویت سوم، منابعی هستند که در سطح پژوهشی پیشرفته قرار گرفته و جهت استفاده طلاب مستعد و اساتید معرفی شده‌اند.

طبق سند شیوه نامه ساماندهی تکالیف کلاسی - پژوهشی، طلاب پایه‌های ۴ از حداقل ۵ منبع و طلاب پایه‌های بالاتر باید از حداقل ۷ منبع در تحقیقات خود بهره بگیرند. اساتید گرامی می‌توانند با استفاده از منابع زیر، محدوده بررسی (قید محدودکننده بررسی) را در نمونه مسائل مطرح در فصل قبل، مشخص کرده و تکلیف پژوهشی را متناسب با سطح علمی طلاب واحد، بازتولید نمایند. شایان ذکر است این منابع، صرفاً پیشنهادی و عمدتاً از منابعی انتخاب شده که در نرم افزار اصول الفقه، تولید مرکز تحقیقات رایانه‌ای علوم اسلامی، موجود است.

منابع اولویت اول (عمومی)

۱. الذریعة إلى اصول الشريعة، سید مرتضی.
۲. عدة الاصول، شیخ الطائفة، الطوسی
۳. نهج الوصول إلى معرفة الاصول، محقق حلی.
۴. معارج الاصول، محقق حلی.
۵. تهذیب الوصول إلى علم الاصول، علامه حلی
۶. مبادی الوصول إلى علم الاصول، علامه حلی
۷. نهاية الوصول إلى علم الاصول، علامه حلی
۸. النکت البديعة فی تحریر الذریعة، علامه حلی
۹. منتهی الوصول إلى علمی الکلام و الاصول، علامه حلی
۱۰. نهج الوصول إلى علم الاصول، علامه حلی
۱۱. غایة السؤل فی شرح تهذیب الاصول، فخر المحققین
۱۲. شرح المبادی، فخر المحققین
۱۳. شرح تهذیب الاصول، گرگانی

۱۴. شرح مبادی الاصول، فاضل مقداد
۱۵. تمهید القواعد، شهید ثانی
۱۶. معالم الاصول
۱۷. زبدة الاصول، شیخ بهائی
۱۸. وافیة، فاضل تونی
۱۹. شرح زبدة الاصول، صالح مازندرانی
۲۰. شرح عدة الاصول، خلیل قزوینی
۲۱. شرح وافیة، سید صدر الدین رضوی قمی
۲۲. قوانین الاصول، میرزای قمی
۲۳. توضیح القوانين، محمد حسین قمی
۲۴. موضح القوانين، اعتمادی
۲۵. دروس فی علم الاصول (شهید صدر) - حلقه اول و دوم
۲۶. المعالم الجديدة للأصول (شهید صدر)
۲۷. أجود الشروح فی شرح المعالم، دوزدوزانی

منابع اولویت دوم (متوسط)

۱. حاشیه معالم، سلطان العلماء
۲. حاشیه معالم الاصول، مازندرانی
۳. حاشیه معالم الاصول، شیروانی
۴. الحاشیة على قوانین الاصول، موسوی قزوینی
۵. الحاشیة على قوانین الاصول، طارمی
۶. حاشیه زبدة الاصول، سلطان العلماء
۷. الفوائد الحائریة، وحید بهبهانی
۸. الفوائد الاصولیة (شیخ انصاری)
۹. مفاتیح الاصول، طباطبایی
۱۰. مناهج الوصول إلى علم الاصول، نراقی.
۱۱. دروس فی علم الاصول (شهید صدر) - حلقه سوم
۱۲. تهذیب الاصول (سبزواری، عبدالاعلی)
۱۳. محاضرات فی أصول الفقه (تقریرات فیاض)
۱۴. مصباح الاصول (بهسودی)
۱۵. ایضاح الکفایة، (لنکرانی)
۱۶. شرح الرسائل (اعتمادی)

منابع اولویت سوم (پیشرفته)

۱. هدایة المسترشدين، تقی اصفهانی
۲. ضوابط الاصول، سید ابراهیم قزوینی
۳. مطارح الانظار، تقرير كلانتر (شيخ انصارى)
۴. تقریرات آية الله المجدد الشيرازى
۵. قلائد الفرائد، حاج آخوند قمى
۶. اجود التقريرات، نائينى
۷. فوائد الاصول، نائينى
۸. نهاية الافكار، عراقى
۹. شرح كفاية الاصول، رشتى
۱۰. بدائع الافكار، رشتى
۱۱. نهاية النهاية، ايروانى
۱۲. حقائق الاصول، حكيم
۱۳. عناية الأصول، فيروزآبادى
۱۴. منتهى الدراية، جزايرى
۱۵. درر الفوائد، حائرى
۱۶. منتقى الاصول، روحانى
۱۷. تهذيب الأصول، امام خمينى
۱۸. بحوث فى علم الأصول، شهيد صدر

بخش سوم: منابع پیشنهادی کلام

در این بخش منابع مختلفی از دانش کلام در سه اولویت دسته بندی شده است. سعی شده منابع در تمام عرصه‌های علم کلام از جمله: مبادی علم کلام شامل: معرفت شناسی، هستی شناسی، دین شناسی و انسان شناسی، مسائل علم کلام شامل: خداشناسی، نبوت و امام شناسی، معاد شناسی، مسئله عدل، و کلیات شامل: تاریخ علم کلام، جایگاه شناسی و مباحث مربوط به کلام جدید معرفی شوند. البته در میان منابع، برخی منابع مهم اهل سنت هم جهت پژوهش‌های تطبیقی ذکر شده است.

شاخص‌های اولویت‌گذاری این منابع عبارت‌اند از: میزان دشواری متن، میزان پیچیدگی وفنی بودن محتوا، اعتبار علمی، جامعیت علمی و در دسترس بودن. اولویت اول، شامل منابعی است که در ردیف کتاب "آموزش عقاید" و "بدایه المعارف الالهیه" قرار داشته و برای عموم طلاب پایه‌های ۳ تا ۵ قابل رجوع و استفاده می‌باشد. اولویت دوم شامل منابعی است که از نظر سطح پژوهشی تا حدودی بالاتر از این کتاب درسی قرار می‌گیرند. این دسته با رعایت توان علمی - مهارتی طلبه و به تشخیص استاد برای طلاب پایه ۵ مناسب‌ترند. اولویت سوم، منابعی هستند که در سطح پژوهشی پیشرفته قرار گرفته و جهت استفاده طلاب مستعد و اساتید معرفی شده‌اند.

طبق سند شیوه نامه ساماندهی تکالیف کلاسی - پژوهشی، طلاب پایه‌های ۴ از حداقل ۵ منبع و طلاب پایه‌های بالاتر باید از حداقل ۷ منبع در تحقیقات خود بهره بگیرند. اساتید گرامی می‌توانند با استفاده از منابع زیر، محدوده بررسی (قید محدودکننده بررسی) (۱) را در نمونه مسائل مطرح در فصل قبل، مشخص کرده و تکلیف پژوهشی را متناسب با سطح علمی طلاب واحد، باز تولید نمایند. شایان ذکر است این منابع، صرفاً پیشنهادی و بعضاً از منابعی انتخاب شده که در نرم افزارهای تولیدی مرکز تحقیقات رایانه‌ای علوم اسلامی، موجود است.

اولویت اول (عمومی)

۱. الغیبه، شیخ طوسی
۲. منهج الکرامه، علامه حلی
۳. باب حادی عشر، علامه حلی
۴. شرح باب حادی عشر، فاضل مقداد
۵. قواعد العقائد، نصیر الدین طوسی
۶. الاحتجاج، طبرسی
۷. گوهر مراد، لاهیجی
۸. سرمایه ایمان، لاهیجی
۹. شبهای پیشاور، سلطان الواعظین
۱۰. حق الیقین، شبر
۱۱. المراجعات، شرف الدین
۱۲. کلم الطّیب، عبدالحسین طّیب
۱۳. عقائد الامامیه، مظفر
۱۴. آشنایی با علوم اسلامی، مطهری
۱۵. اندیشه اسلامی، سبحانی
۱۶. خود شناسی برای خود سازی، مصباح یزدی

اولویت دوم (متوسط)

۱. مجموعه مقالات، محمد حسین طباطبائی
۲. الانسان قبل الدنيا وفي الدنيا، علامه طباطبائی
۳. عدل الهی، مطهری
۴. مسئله شناخت، مطهری
۵. فلسفه دین، محمد تقی جعفری
۶. تئوری شناخت، شهید صدر
۷. الالهیات، سبحانی
۸. فرق الشیعیه، نوبختی
۹. بحوث فی الممل و النحل، سبحانی
۱۰. آموزش فلسفه (بخش معرفت شناسی)، مصباح یزدی
۱۱. شریعت در آینه معرفت، جوادی آملی
۱۲. معرفه النفس، حسن زاده آملی

۱۳. رشحات البحار، شاه آبادی

۱۴. القواعد الکلامیه، ربانی

اولویت سوم (بیشرفته)

۱. الفصول المختارة، شیخ مفید

۲. اوائل المقالات، شیخ مفید

۳. تصحیح الاعتقاد، شیخ مفید

۴. کشف الیقین فی فضائل امیرالمؤمنین، علامه حلی

۵. کشف المراد فی شرح تجرید الاعتقاد، علامه حلی

۶. الاسرار الخفیه فی علوم العقلیه، علامه حلی

۷. نهج الحق ، علامه حلی

۸. شرح الیاقوت، علامه حلی

۹. الیاقوت فی علم الکلام، ابواسحاق نوبخت

۱۰. المسلك فی اصول الدین، محقق حلی

۱۱. الذخیره فی علم الکلام، سید مرتضی

۱۲. الشافی فی الامامة، سید مرتضی

۱۳. الملخص فی اصول الدین، سید مرتضی

۱۴. تنزیه الانبیاء، سید مرتضی

۱۵. ارشاد الطالبین ، فاضل مقداد

۱۶. اللوامع الهیه، فاضل مقداد

۱۷. تجرید الاعتقاد، نصرالدین طوسی

۱۸. التوحید، صدوق

۱۹. شوارق الالهام، لاهیجی

۲۰. قواعد المرام ، ابن میثم

۲۱. شرح المقاصد، تفتازانی

۲۲. شرح عقائد النفسیه، تفتازانی

۲۳. تقریب المعارف، ابو الصلاح حلبی

۲۴. المنقذ من التقليد، حمصی

۲۵. مقالات الاسلامیین، اشعری

۲۶. اظهار الحق، عثمانی

۲۷. تهذیب الاخلاق، مسکویه

۲۸. دلائل الصدق لنهج الحق، مظفر

۲۹. شرح قوشچی (از کتب عامه)
۳۰. الارشاد، باقلانی (از کتب عامه)
۳۱. المطالب العالیه، فخر رازی (از کتب عامه)
۳۲. المحصل، فخر رازی (از کتب عامه)
۳۳. المواقف، ایجی (از کتب عامه)
۳۴. المغنی، قاضی عبدالجبار (از کتب عامه)
۳۵. شرح الاصول الخمسه، قاضی عبدالجبار (از کتب عامه)

بخش چهارم: منابع پیشنهادی ادبیات (بلاغت)

۱. جواهر البلاغۃ (سید احمد هاشمی)
۲. مختصر المعانی (تفتازانی)
۳. مطول تفتازانی
۴. حاشیه مطول، سیالکوتی
۵. حاشیه مطول، سید میرشریف
۶. شرح مطول، مدرس افغانی
۷. شرح مطول، خراسانی
۸. اسالیب المعانی فی القرآن (سید جعفر سید باقر الحسینی)
۹. سر الفصاحۃ (خفاجی)
۱۰. مفتاح العلوم (سکاکي)
۱۱. اسرار البلاغۃ فی علم البیان (رشید رضا)
۱۲. اسرار البلاغۃ (محمود محمد شاکر)
۱۳. سحر البلاغۃ و سر البلاغۃ (ثعالبی)
۱۴. آیین بلاغت شرح فارسی مختصر المعانی (احمد امین شیرازی)
۱۵. آشنایی با دانش بلاغت (عبدالحمید مردانی، سید کاظم شامیری)

بخش پنجم: منابع پیشنهادی علوم قرآنی

۱. کتاب المصاحف، ابن ابی داود،
۲. تفسیر روح المعانی، آلوسی
۳. اعجاز القرآن، باقلانی
۴. التفسیر والمفسرون، ذهبی
۵. مناهل العرفان فی علوم القرآن، زرقانی
۶. البرهان فی علوم القرآن، زرکشی
۷. لباب النقول فی اسباب النزول، سیوطی
۸. اسرار ترتیب القرآن، سیوطی
۹. الاتقان فی علوم القرآن، سیوطی
۱۰. الدر المنثور سیوطی
۱۱. جواهر القرآن، غزالی
۱۲. الجامع لاحکام القرآن، قرطبی
۱۳. تاریخ القرآن و غرائب رسمه و حکمه، کردی
۱۴. إعراب القرآن، نحاس
۱۵. التبیان فی آداب حمله القرآن، نووی
۱۶. اسباب النزول، واحدی
۱۷. التمهید فی علوم القرآن، معرفت
۱۸. تاریخ تفسیر و مفسران، معرفت
۱۹. البیان فی تفسیر القرآن، خوبی
۲۰. الأمثال فی القرآن الکریم، سبحانی
۲۱. قرآن در اسلام، طباطبایی
۲۲. آشنایی با قرآن، مطهری
۲۳. مدخل التفسیر، فاضل لنکرانی
۲۴. علوم القرآن، حکیم، محمد باقر
۲۵. مجمع البیان، طبرسی
۲۶. المیزان فی تفسیر القرآن
۲۷. اطیب البیان
۲۸. تبیان شیخ طوسی
۲۹. روض الجنان
۳۰. کشف زمخشری

۳۱. مفاتیح الغیب فخر رازی
۳۲. تفسیر بیضاوی
۳۳. تفسیرالتحریر و التنویر
۳۴. تفسیرروح المعانی
۳۵. تفسیرنور الثقلین
۳۶. تفسیر طبری، طبری
۳۷. آلاءالرحمن فی تفسیرالقرآن، بلاغی
۳۸. تسنیم تفسیر قرآن کریم، جوادی

ضمائم

ضمیمه ۱: نمونه طرح تحقیق

اساتید گرامی می‌توانند از این نمونه مناسب‌سازی شده طرح تحقیق - که پیشنهاد یکی از واحدهای آموزشی حوزه‌های علمیه است - جهت مدیریت تحقیق کلاسی طلاب استفاده نمایند:

بسمه تعالی

طرح تحقیق

(پیشنهادی یکی از واحدهای آموزشی حوزه‌های علمیه)

عنوان تحقیق:

شماره پرونده:	پایه تحصیلی:	تاریخ تولد:	نام پدر:	نام و نام خانوادگی پژوهشگر:
تاریخ انجام تحقیق:		نام واحد آموزشی:	نام درس:	نام استاد راهنما
پژوهش‌های پیشین انجام شده توسط پژوهشگر در واحد آموزشی				
ردیف	مستله پژوهش	امتیاز	تاریخ	استاد راهنما

۱ - انتخاب مسئله

(مسئله پژوهش: مسئله‌ای است که پژوهشگر در یک فرآیند نظام‌مند در صدد پاسخ به آن است.)

زمان اجرا: از تاریخ: تا تاریخ:

۲ - تجزیه و تحلیل مسئله:

۱) - حسن السؤال نصف العلم. پیش از پرداختن به پاسخ، باید مسئله را خوب شناخت. شناخت مسئله عبارت است از شناخت تمام اجزاء و عناصر آن؛ یعنی شناخت موضوع، محمول و نسبت حکمیة. ۲ - ممکن است یک مسئله اصلی به مسائل جزئی‌تر تبدیل شود. ۳ - تعیین نوع مسئله از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است؛ یعنی باید پژوهشگر بداند مسئله پژوهش، مطلب‌مای شارحه است یا مطلب‌هل یا مطلب‌لم؟

زمان اجرا: از تاریخ: تا تاریخ:

سؤال اصلی	
سوالات فرعی	

۳ - بیان اهمیت و ضرورت مسئله:

۱) - بیان دو جنبه سلبی و ایجابی است. اینکه اگر پژوهش انجام شود چه فوایدی دارد و اگر انجام نشود چه پیامدهایی خواهد داشت. ۲ - فواید و پیامدها ممکن است در یک رشته علمی بروز کنند و ممکن است در جامعه و در بین مردم یا گروهی خاص نمایان شود.

زمان اجرا: از تاریخ: تا تاریخ:

بیان اهمیت و ضرورت:

۴ - بیان مسئله:

(در بیان مسئله بعد از بیان چند جمله که در آنها معلومات موجود و مبانی و وضعیتی که ما را به سؤال کشاننده است به صورت شفاف تشریح می شود، خود به خود به سؤال (اصلی) تحقیق ختم می کنیم.
زمان اجرا: از تاریخ: تا تاریخ:

بیان مسئله:

۵ - پیشینه پژوهشی مسئله:

(بررسی فعالیت های پژوهشی انجام شده پیشین در رابطه با مسئله پژوهش، یکی از مهم ترین مراحل فرآیند پژوهش است.)
زمان اجرا: از تاریخ: تا تاریخ:

۶ - تعیین منابع پژوهش:

(منابع پژوهش: منابع و متونی است که پژوهشگر جهت پاسخ به مسئله پژوهش باید آن را مورد مطالعه قرار دهد. در این زمینه باید از نظرات اساتید راهنما استفاده کرد.)
زمان اجرا: از تاریخ: تا تاریخ:

ردیف	نام منبع	نویسنده	زبان منبع
۱			
۲			
۳			
۴			
۵			
۶			
۷			

۷- مطالعه و یادداشت برداری

۱- در پیدا کردن مطالب مرتبط با تحقیق علاوه بر مشورت با اساتید می‌توانید از جستجو در فهرست کتب یا نرم افزارهای علوم اسلامی یا سایت‌ها و... کمک بگیرید ۲- سعی کنید فیش‌هایتان را دسته‌بندی کنید تا در هنگام جمع‌بندی دچار مشکل نشوید)

زمان اجرا: از تاریخ: تا تاریخ:

۸- پردازش و تجزیه و تحلیل مطالب و نتیجه‌گیری

۱. در تجزیه و تحلیل مطالب باید عناصر و اجزاء هر قضیه (موضوع، محمول، نسبت حکمی، حکم، سور قضیه و قیود موضوع و محمول) مورد توجه بوده و مفاهیم آن‌ها برای پژوهشگر معلوم باشد. ۲. ربط بین هر یک از قضایا معلوم شود؛ یعنی مشخص شود کدام یک از آن‌ها مقدمه است برای دیگری و کدام یک فرع بر قضایای پیشین است. ۳. باید نوع استدلال (قیاس، استقراء و تمثیل) و نحوه و شکل استدلال برای پژوهشگر معلوم باشد.

زمان اجرا: از تاریخ: تا تاریخ:

۹- ارائه گزارش پژوهش

(پژوهشگر پس از مراحل شش‌گانه پیشین فرآیند پاسخ به مسئله را در قالب ذیل به صورت مکتوب گزارش می‌دهد.)

۱. عنوان تحقیق/ذکر مشخصات (صفحه اول - روی جلد -)
۲. چکیده و کلیدواژه در یک صفحه
۳. فهرست مطالب
۴. بیان مسئله
۵. اهمیت و ضرورت
۶. پیشینه و اشاره به روش
۷. بدنه تحقیق [طبق سؤالات فرعی]
۸. نتیجه‌گیری و پیشنهادات (حد اکثر یک صفحه)
۹. کتابنامه (صفحه آخر)

زمان اجرا: از تاریخ: تا تاریخ:

ضمیمه ۲: فهرست منابع اصول مطالعه و پژوهش و نگارش علمی

- اصول و فنون پژوهش در گستره دین پژوهی، احد فرامز قراملکی، انتشارات مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه؛
- خودآموز مقدمات پژوهش، حسن اسلام‌پور کریمی، انتشارات سمت و مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره)؛
- اصول و روش نگارش دانشگاهی، سید علی اصغر سلطانی، انتشارات دانشگاه مفید؛
- درس‌نامه روش تحقیق، مجید طرقی، مرکز نشر هاجر (وابسته به مرکز مدیریت حوزه علمیه خاوران)؛
- شیوه‌نامه نگارش رساله علمی، حسن اسلام‌پور کریمی، انتشارات مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه؛
- روش‌های یادگیری و مطالعه، علی اکبر سیف، نشر دوران؛
- یادگیری خلاق، فتح الله شجری، انجمن قلم ایران؛
- برنامه ریزی درسی (راهنمای عمل)، حسن ملکی، انتشارات مدرسه؛